

Mladikoa

ARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

57

117 986 1997

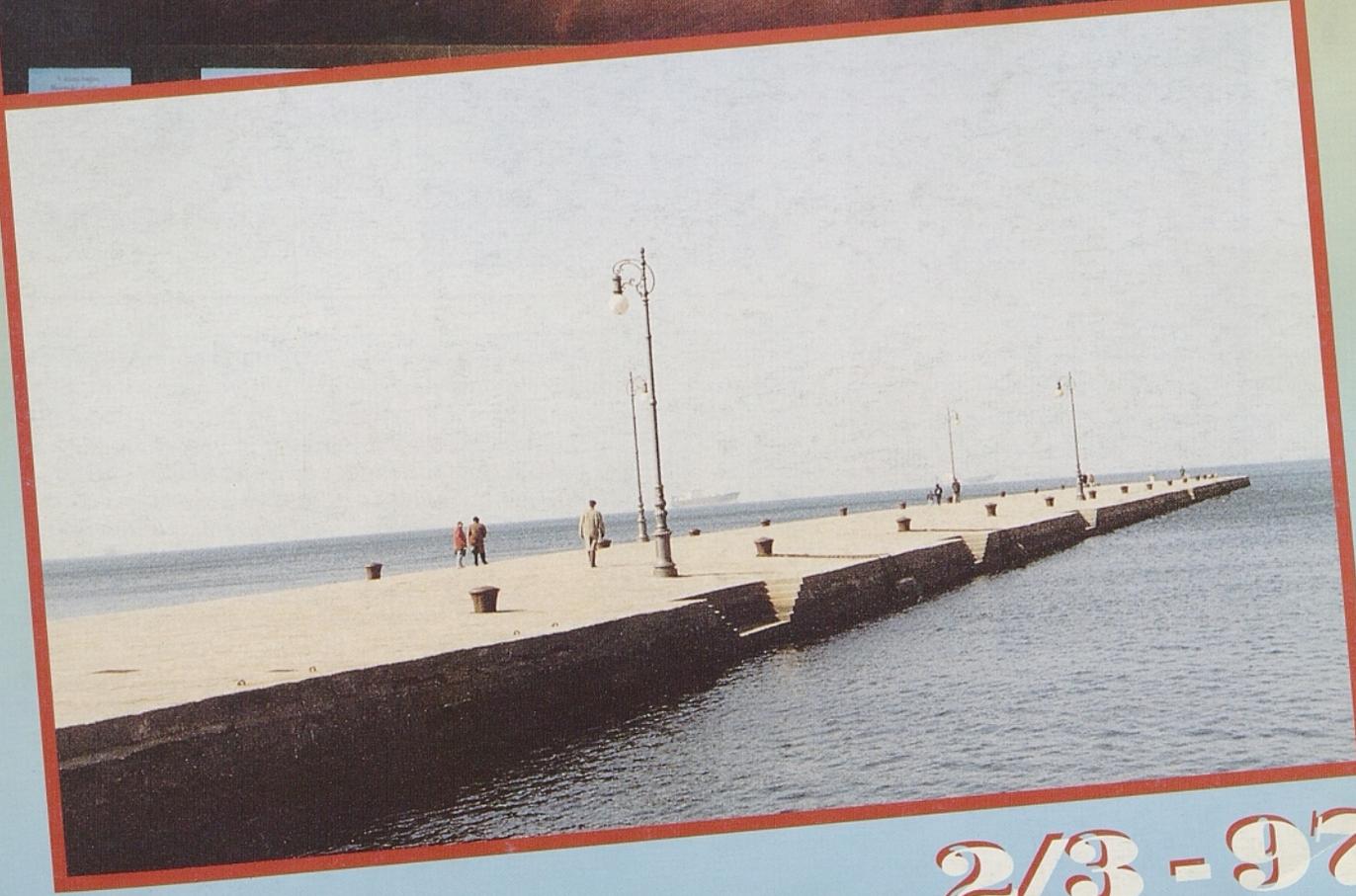
3701403,2/3

COBISS ©

liale di Trieste - marzo 1997

L. 4000

ISSN 1124 - 657X

2/3 - 97

MLADIKA 2/3

IZHAJA DESETKRAT V LETU

LETO XLI.

1997

KAZALO

Iva Čuvalo - Martin Silvester:	
Križev pot	33
Vladimir Kos: Pesmi	34
Alojz Rebula: Kulturni razgled iz Trsta po Srednji Evropi	35
Irma Marinčič Ozbalt: Pomladni sprehodi	37
Mogoče vas bo zanimalo zvedeti, da	38
Matejka Peterlin: Pogovor z dr. Angelom Kosmačem	40
Leda Dobrinja: Truške, duhovno središče v slovenski Istri	50
Bruna Pertot: Pozabljena ajda	54
Aleksander Furlan: U slabem vremjenu	55
Ciril Kobal: Primorski padalci iz skupine ISLD	56
Antena	58
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Ivan Ar- tač)	61
Ocene: Razstave: Bogdan Grom; Lojze Spacal ob 90- letnici (Magda Jevnikar); Knjige: Eseji Toma Virka (A.R.)	62
Listnica uprave	64

Na Platnicah: Pisma; Čuk na
Obelisku; Za smeh

Priloga: RAST 110-97

Uredništvo in uprava:

34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040/370846 - fax 040/633307
Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA
Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane
4.000 lir. Celoletna naročnina za Ita-
lijo 35.000 lir; nakazati na poštni
tekoči račun 14470348 - Mladika -
Trst. Letna naročnina za Slovenijo
35.000 lir ali enakovreden znesek v
drugih valutah. Druge države 40.000
lir (ali enakovreden znesek v tuji
valuti), po letalski pošti 50.000 lir.

Tisk in fotostavek:

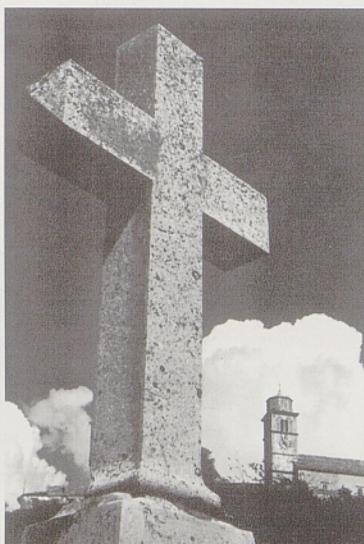
"graphart", Trst, Drevored D'Annunzio 27/E
tel. 040/772151

GLASILO
TOVARIŠA SPETIČA

Če sem prav informiran (o tem sem
bral v beneškem glasilu Dom), leži v
blagajni naše Dezele lepa vsota neizko-
riščenega denarja (3 milijarde lir), ki bi
ga morali dobiti naši tedniki, založbe in
tudi Primorski dnevnik in drugi tisk.
Samo Primorski dnevnik naj bi prejel
okrog ene milijarde in dvesto milijonov
lir. Vse pa se je baje zataknilo, ko je ko-
munistično glasilo Stranke komunisti-
čne prenove, oziroma zanj Zadruga S.
Giorgio, ki glasilo izdaja, naredila priziv
na upravno deželno sodišče, ker ni
prejela podpore po deželnem zakonu
46, ki dodeljuje podpore za kulturne
dejavnosti slovenske narodne skupno-
sti v Italiji. Zadruga S. Giorgio meni, da

ima pravico do teh sredstev, ker izhaja
njeno glasilo Iskra v slovenskem jezi-
ku. Že prav. Če so ta sredstva name-
njena vsemu slovenskemu tisku in tudi
uradnim ali neuradnim glasilom strank,
tudi prav. Toda če je Zadruga S. Gio-
rgio že izgubila tožbo in je zdaj celo
vložila priziv na Državni svet v Rimu,
zakaj o tem slovenski mediji ne po-
ročajo? Če prav razumem, gre v tem
primeru za golo trmo in za načelno stališče
Iskre. Toda ali je prav blokirati tri
milijarde lir za slovenski tisk iz golih
principov, ki jih hoče uveljaviti Stranka
komunistične prenove tovariša Speti-
ča? Kako bi tisk (tudi dnevni) reagiral,
ko bi si tako blokado privoščila stranka
Slovenske skupnosti za svoje glasilo?

M.K.

*Vsem bralcem,
sodelavcem
in prijateljem
doma in po svetu
želi vesele
in blagoslovljene
velikonočne
praznike*

MLADIKA

NA PLATNICI: Posnetek z devetega deželnega kongresa stranke
Slovenske skupnosti, o čemer poročamo v Anteni (zgoraj) in razgled
na tržaški pomol, po katerem je slovenski pesnik Dragotin Kette naslo-
vil svojo poezijo (spodaj). Spodnja fotografija je tudi za uganko v tej
številki. Sporočite nam naslov Kettejeve pesmi, posvečene pomolu, ki
se danes imenuje Audace. Za pravilne odgovore imamo na razpolago
tri knjižne nagrade, ki jih bomo izžrebali med pravilnimi odgovori.

UREDNIŠKI ODBOR: Lilijana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša
Martelanc, Sergij Pahor, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Breda Susič, Marko Tavčar, Neva
Zaghet, Zora Tavčar, Edvard Žerjal in Ivan Žerjal.

SVET REVIIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Marija Češčut, Danilo Čotar, Diomira Fabjan
Bajc, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milian Nemas, Adrijan Pahor, Bruna Pertot, Marijan
Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja in člani uredniškega odbora.

Križev pot

117986

Iva Čuvalo

I.

Modra roka brez sramu upira prst v nedolžne. Daleč od pogledov osramočenega neba, v skrivnosti novoveških piramid mogočneži pletejo trnov venec oslepeli Pravičnosti. Umiti z vodo dvoličnosti na krvavem zemljevidu podpisujejo še eno smrtno obsodbo.

II.

Rekli so: "Sklonite glave, podvrženi, odvrzite svoje začetno poslanstvo in najдите pozabo v orgiji moči in razuma; ali pa sprejmite nase ta križ in pojdite na pot peklenškega morišča." Obsojeni dvignejo kljubovalne oči in, objemajoč Križ z rokami Zvestobe, nosijo Upanje po poti brezupa.

III.

Dvom zapleta korake v vročini prepada. Nema kletev se lomi kot krik. Nesrečo znaneče ptice razmikajo peruti nad omaganimi pri hoji v Smrt. Nad zahodnim obzorjem se je zmračila noč in zvezde ugašajo od ledene brezbriznosti.

IV.

Dotik vetrca na oznojenem čelu in radost zarje v noči, polni mor. Vsevideče oči Materinstva se spuščajo na prestrašene otroke. Pod neskončnim svodom Božjega svetišča, kot kadilo na žrtveniku, diši smilje na kamnitih bregovih.

V.

Mimoidoči tujec dvigne pogled: grozljiv prizor. Še eno življenje in nehote zapušča znano stezo, da bi služilo Ljubezni. V nevajene roke sprejema delček tujega križa in nosi svoje breme na Zemlji, posuti s trnjem in rožnimi lističi.

VI.

Dlani pogumnih nudijo tolažbo: pod prsti se kaže podoba resnice. Platno, stakano iz niti darovalca, ovija Svet in kot čudežno ogledalo razkriva laži Satanskih Uglednežev.

VII.

Medtem ko Sinovi Mraka kličejo blazni krohot Smrti, navdaja groza tiste, ki so skriti v notranjosti Zemlje. Plameneče oči nešteti krvnikov trgajo noč. V neskončnosti muk in udarcev enako boli padec na kolena.

VIII.

Ne jokajte nad mladeniči, ki gazijo sneg, rumen od mesečine, in nudijo svoje telo bičanju gozdov! Ne jokajte nad njihovimi ranami in mrtvimi tovariši! Njihov pekel je nehal goreti na kamnu in v blatu; živeli bodo v objemu Boga.

IX.

Nedokončanost poti se svetlika pod križem, medtem ko obup in osamljenost preplavlja duha. Vizija Zla je bliže z vsakim utripom srca in duša se mora umakniti pred strahotami, ki jih človeški razum, vdan Zlemu duhu, pri naša pravičnim.

X.

Brezčutna roka vojaka trga oblačilo z izmučenega telesa. Od vseh strani prihajajo radovedneži gledat križanje. Njihove brezobzirne oči prodirajo v rane, ocenjujejo bolečino. Tistim, ki stoje v Areni Smrti, so odvzeli celo pravico do sramu.

XI.

S človeško roko oblikovani kos železa trga meso, žile in kosti človeške roke. Kladivo, dvignjeno nad glavo krvnika, razbija Svod. Križ, pribit na telo, razpenja dušo.

XII.

Ničesar več ni med nami in Nebom. Vse prevare smo spregledali, vse dvome pustili na poti do Končne žrtve. Ta Križ nas je povzdignil nad Strah in Bolečine in Sovraštva. Ko se predajamo zaželeni svobodi, smo sposobni odpuščati.

XIII.

Zemlja drhti od materinega krika: odmev se ne utiša. Usmiljeni ljudje vračajo mrzla, povešena telesa v naročja, brez moči, da bi priklicala sinove. In medtem ko mati s solznimi očmi posvečuje izgubljenega otroka, ne dojema, da objema le zemeljsko lupino Bitja Večnosti.

XIV.

Srebrne oljke prisluškujejo noči. Skozi sence cipres se pomikajo sprevodi neutolažljivih. Hitro, brez žalostink in maziljenja, žalujoči izročajo Zemlji svoje najdražje, ogrnjene samo z belino Ljubezni.

XV.

Glej, petelini že naznanjajo Zarjo: zadnji petelini v tem kraljestvu Teme. Veselo šumenje. Nebeščani Vsevišnjega Očeta odvaljajo kamen. Svetloba. Bel, božanski žarek zaslepljuje z blagoslovom mavrice. Izpolnjeno je.

Prevedel **Martin Silvester**

Na prejšnji strani: France Gorše: Križanje, orehov les 1971.

S pesmimi sodobne hrvaške pesnice Ive Čuvalo smo se v Mladiki seznanili leta 1995. Svoje pesmi in članke objavlja že od 14. leta v različnih hrvaških revijah in almanahih, kot so: Marulić, Danica, Kršni zavičaj, Ognjište, Majka, Hrvatski kalendar, Hrvatska revija in List mladih Mi, pri katerem je bila nekaj let članica uredništva. Od proznih tekstov je objavila tudi Križev pot, najprej v List mladih Mi, dopolnjena pa v Hrvatski reviji. Ima ga za svoje najboljše prozno delo. Odlikuje ga ne samo izvirnost v zamisli in metaforiki, ampak tudi to, da je v njem precej aluzij na hrvaški križev pot maja leta 1945.

Vladimir Kos

Oda Vstajenju

*Iz groba se vrnil si, Osvoboditelj!
Ugrabil si Smrti kraljestvo strahu.
Postal si v Nebo karavane Voditelj,
razbojnikom, žeji, zverinam navkljub!*

*Svetloba obdaja Ti ran brazgotine,
svetloba ljubezni, ki šel si z njo v smrt.
Ljubezen je božja, ljubezen ne mine,
čeprav za trenutek njen dih je zatrt.*

*Zahvalo Ti pojem, in vendar se zarja
zapleta v oblake pomladnih vprašanj:
Zakaj Te, Ljubezen, srce zanemarja?
Zakaj ne iskriš se v morje mojih sanj?*

*Na klanec se vzpel bom, do vetra pomladi,
naj s pesmijo nese do Tebe moj vzdih.
Potem bom zavriskal z žafrani v livadi,
z osamljenim slapom, z lučjo v nihanjih.*

Mnoge strani neba

*Na južnih otokih že češnje cvetijo
in južnik naškropil na vesla je vonj.
Pri nas se izkrcal je; jezno strmijo
v vsiljivca oblaki iz severnih con.*

*Čez svod se pomikajo v vrstah železnih,
vzgojeni na stepah med temlji ledu.
Pomlad je še daleč; naj južnik se strezni,
naj breze ne moti ne fukcije v snu.*

*Na bregu, kjer južnikov čoln je privezan,
bom čakal, da vrne se s sivih gora.
Zaupal mu bom, da že čaka ga breza
pa v kletki kanarka, s Hong Konga doma.*

Izpoved

(v japonskem tanka-slogu,
po 5, 7, 5, 7 in 7 zlogov)

*“Kje je ljubezen?”
sem silil v vigred nekoč,
jezen, sanj pijan.
Vigred z vrbo zajoče:
“Zakaj si pozabil - Nanj?”*

Kulturni razgled iz Trsta po Srednji Evropi

Alojz Rebula

Za kulturni razgled nad Srednjo Evropo je Trst - vsaj geografsko - najprimernejše opazovališče, saj na njegov poldnevnik gravitirajo narodi tega prostora.

Vendar se postavlja vprašanje: je Srednja Evropa zgolj geografski ali tudi kulturni pojem? Pred leti je namreč tekla o tem diskusija med nekaterimi kulturniki iz srednjeevropskih dežel. Nekateri so zagovarjali tezo, da Srednja Evropa dejansko predstavlja neko realno kulturno obnebje, izrazito različno od drugih. Drugi pa so posebnost tega prostora zanikali. Tako je na primer nemški pisatelj Handke menil, da je Srednja Evropa meteorološki pojem.

Dejansko je za obe stališči mogoče navesti argumente za in proti.

Da utegne Srednja Evropa predstavljati neki skupen kulturni prostor, v prid tej tezi vsekakor najveljavneje govori argument skupne zgodovine narodov, ki so nekoč živeli v okviru iste države, namreč avstrijskega cesarstva. Avstrijski Nemci, Madžari, Slovenci, Hrvati, Čehi, Slovaki, deloma Italijani, Srbi, Romuni in Poljaki so stoletja imeli isto prestolnico Dunaj, istega vladarja, isto valuto, isto državno upravo, da ne govorimo o isti rimskokatoliški religiji. Tako si je težko predstavljati, da ne bi ostalo v tem prostoru nekaj zgodovinske usedline te skupne preteklosti. O njej vsekakor pričuje arhitektura, ki z nekaterimi značilnostmi povezuje na primer Trst, Zagreb, Lvov, Krakov, Prago, Budimpešto. Sicer pa je bila do nastopov modernih nacionalizmov pripadnikom teh različnih narodov skupna tudi državna zavest in do neke mere tudi

Obelisk nad Trstom.

skupno avstrijsko domoljubje. Dva velika avstrijska vojskovodja, Radetzky in Borojevič, na primer sploh nista bila Nemca, ampak je bil prvi Čeh, drugi pa liški Srb.

Lahko govorimo tudi o živem kulturnem pretoku znotraj tega prostora, ki je imel tako svetovno izzarevalno središče, kakor je bil glasbeni, gledališki in znanstveni Dunaj. Naj omenimo na primer presaditev mlade psihoanalize v Trst ali dramsko afirmacijo Slovenca Cankarja v drugem močnem žarišču države, v Pragi Kafke in Werfla.

Bilo bi torej nenaravno, če bi se ta prostor med Jadranom in Tatrami ne nazval kakšnih značilnosti nekdanjega velikega skupnega imperija.

Vendar pa je na drugi strani mogoče postaviti tudi vprašanja kakor: kakšne skupne poteze pa je mogoče razvideti v duhovni zgodovini omenjenih narodov?

Če se ustavimo pri literaturi, tej verodostojni zgodovinariki duše narodov, so razdalje med temi dušami znatne. Kaj imata na primer skupnega Slovenec Cankar s svojim evangeljskim zanosom in italijanski Žid Svevo s svojim buržujskim psihologiziranjem? Ali kaj imata skupnega češki Žid Kafka s svojo metafizično tesnobo in Hrvat Krleža s svojo ekstroverzno družbeno kritičnostjo?

Saj nam prihajajo nasprotujoča si sporočila celo iz istih območij: če je na Češkem Kafka grozljivo zazrt v skrivnost bivanja, se nam prav od tam oglašajo proletarsko razuzdani smeh "dobrega vojaka" Švejk; če se v prvih desetletjih tega stoletja mladi Evro-

pejci napajajo z marksistično estetiko madžarskega filozofa Lukacsa, se drugi mladi lahko hranijo z nasprotnim, evangeljskim sporočilom njegovega sorojaka, škofa Totha Tihamera. Prav tako imajo mladi Slovenci med obema vojnama na voljo tako različne duhovne izvirke, kakor so na primer neotomizem Aleša Ušeničnika, stalinizem Edvarda Kardelja in personalizem Edvarda Kocbeka.

Razlike med vsemi temi duhovnimi sporočili so tako velike, da nas navajajo k misli, da bi bilo prej kot skupne srednjeevropske poteze med njimi smotrno iskati globlje psihološko sorodstvo: na primer občutje moderne tesnobe, ki je tako ali drugače skupno vsem, po izgubi tradicionalnega krščanskega središča.

Isto seveda velja za narode, katerih dušo izražajo. Človek bi sicer rad videl povsod vladati ono čudovito dunajsko Gemütlichkeit, ki je dajala življenju poseben čar. A v tem stoletju je Srednja Evropa že plen demonov nacionalizma.

Naj torej v tem prostoru ne vidimo prav nobene skupne civilizacijsko-kulturne poteze?

Mogoče jo je zaznati v podobnih zgodovinskih usodah, saj so narodi tega prostora vsi po vrsti postali v zadnji vojni žrtev istega napadalca. Da bi jim mogli pripisati neko izrazitejšo miroljubnost? Morda če bi vzeli za merilo način, kako sta se državno razšli Češka in Slovaška, a ne, kako se je zadnje čase obnašal nekoč avstrijski Balkan.

A če bi te svoje misli spravil na neki skupni imevovalec v nraevh Srednje Evrope, bi tvegat domnevo, da okrog našega poldnevnikar le diha neka svojevrstna civilnost: da na tem, srednjeevropskem poldnevniku, človeški osebek morda kvotira više kot drugje.

In Trst, ki je naše razgledišče?

Vlaki so vozili vanj z Dunaja in iz Prage, a njegova duša je ostala emporijska. Rilke je prišel na jadranski breg pesnit svoje Dunajske elegije in Werfel se je sklonil nad mitom Miramara, a italijansko tržaško kulturo je morala vzeti v roke judovska kolonija.

V fašističnem dvajsetletju je bila slovenska navzočnost pokopana: kaj šele slovenska kultura. Vendar je prav v tem času rodila enega svojih največjih lirikov, Srečka Kosovela, ki je sredi kraške gmajne, kakšen kilometer nad Trstom, izpel svojo smrtno ekstazo. Rodila je genialnega skladatelja Marija Kogojca. Rodila je slikarje Piona, Černigoja, Spacala.

Slovenski pisatelj, prebivalec srednjeevropskega območja med madžarsko pusto in Jadranom, morda najlepšega med vsemi, diha njegov zrak in njegovo zemeljsko in človeško darovitost, vendar pa njegovo sporočilo nosi posebno stigmo do včeraj nesamostojnega naroda.

Ta stigma je še izrazitejša, če gre za avtorja iz narodne manjšine in preživelca fašističnega kulturnega genocida. Takšen pisec, ki se je moral jezika, v katerem piše, ilegalno naučiti sam, ne more pojmovati literature kot zgolj estetski fenomen: pojmovati jo more le kot sporočilo človečnosti.

Pri tem mu je večinski romanski svet v kulturno in tudi estetsko spodbudo. Čuti se na oknu in razgled mu gre na široko, od Jadrana do italijanskih Alp v zahodnji daljini.

(Uvodnik je pisatelj prebral v oddaji Srednjeevropski obzornik - tržaški radio ga je oddajal v nedeljo, 16. marca)

Razgled na Tržaški zaliv in Barkovlje z openskega vrha.

Pomladni sprehodi

Irma Marinčič Ozbalt

Prva nagrada na literarnem natečaju Mladike

Jutro je prebujeno, prekipevajoče razburjeno. Rjave vode, polne razmočene prsti in napol strohnelih ostankov zime, se vrtinčijo po cestnem jarku. Najbrž se vanj izteka tudi kak studenec, saj se ta rjavi tok nekam usmerja, nekam na jug, proti naselju St. Luc. Razmršene jelše, napol drevesa, napol podivjano grmovje, ki rastejo na obeh straneh jarka, se s koreninami krčevito oprijemajo gladko zasekanih ilovnatih sten struge. V njihovih tankih, prepletelih vejah, ki že kažejo prvi nadih zelenih poganjkov, se na ves glas ženijo ptiči. Jutranja pesem.

Močvirnati travniki, ki se raztezajo na obeh straneh železniške proge, vse do kamor nese oko, se prebujajo. Zaspani so še, izčrpani. Zima je bila dolga, skoraj šest mesecev. Zdaj so prekriti z usedlino raztopljenih snegov, s črnimi skeleti lanskega ločja, s trohnečimi skorjami, ki so odpadle od prebičanih dreves in zmrzlega grmovja. In vendar - do kamor seže pogled, je to zimsko razdejanje ljubeče prekrito z belkasto meglico pravkar razcvetele travniške penuše.

Skozi razpoke v asfaltu te stare, zapuščene ceste so pririnili na svetlo trmasti šopi regrata. Razcveteli so se v majhna sonca kar tam sredi prahu in razdrobljenih zaplat cestišča. Ob cesti je tu in tam kak grm rožnato-belega kovačnika. Nekoč, najbrž ni še tako dolgo, so morale stati ob cesti hiše, ti osameli kovačniki so ostanki živih mej. Lahni, nevsiljivo sladki vonj kovačnikov se pogumno bori z zadahom po lanskem trstičju, ki gnije v jarku. Še drugje ob tej cesti, ki zdaj ne vodi nikamor več, je nekaj ostankov podivjane vinske trte. Gola je še, le tu in tam kak popek, rožnat, trd, pripravljen, da vzbrsti pod toplimi prsti pomladnega sonca. Trte. Priče, da so tu nekoč živeli ljudje, da so tu stali s trto ozaljšani domovi. Najbrž so jih podrli, ko so gradili avtocesto, ki zdaj bobni komaj kakih sto korakov od ostankov stare ceste.

Avtocesta ima šest pasov. Zgodaj je še - komaj okrog osmih - pa je promet že tako gost, da med vozili skoraj ni predaha. Največ je tovornjakov, ki drve v Montreal s svojimi tovari bencina, sadja, zelenjave, mlekarskih izdelkov, gradbenega materiala, avtomobilov. Avtocesta je trdna, viadukt, ki se boči pod njo nad staro cesto, je kot železobetonsko nebo. Nič se ne stre-

sa, nič se ne vdaja pod težo prometa. Na betonskih oporah oboka sedi cela jata golobov. Mežikajo v sonce in se še malo ne zmenijo za bučanje avtomobilov, tovornjakov in bencinskih cistern nad seboj.

Po stari cesti hodim na jutranje sprehode. Smrad izpuhov se kot oblak vali s šestih steza betonske velikanke. K sreči veter navadno piha z jugo-zahoda in odnaša strupe na ono stran ceste. Na bučanje se navadiš, še slišiš ga ne - ker ga nočeš. Namesto na cesto se oziraš na mokre travnike in poslušаш ptiče, ki se spreletavajo nad njimi.

In koliko jih je, teh preljubih ptičev! Ne le tistih modrikastih črnih vran in predrznih vrabcev. Ne. Povsod je zdaj polno kosov, tistih, ki imajo na perutih živordeče proge. Prhutajo od telefonskih žic na jelše, pa od kovačnikov na posušeno trstiko, na kateri se potem predzno in koketno gugajo. Lovijo se in se spreletajo v parih. In potem so tu še tisti majceni zeleno-rumeni ptički, ki so tako zelo podobni slovenskim siničkam. Ti se pode nad travniki v jatah, vsi nemirni, in se potapljaajo v penušo, regrate in v modro nebo. Danes je toplo, prijazno, čisto jutro.

Tamle doli, kjer stara cesta razpade v črnkast drobir in nazadnje čisto izgine, stoji gruča ljudi. Čudno. Navadno tu ne srečaš nikogar drugega kot kakega športnika, ki trenira tek, pa koga, ki je pripeljal psa na sprehod.

Pa še avtomobili so tam, kaj pa je to? Kaki štirje, pet avtomobilov! To je vendar cesta, ki ne vodi nikamor, zaprta za vsa vozila. Saj zato pa hodim sem na sprehod. Varno je. Mirno. Raj za pešce. Oho, pa še navadni avtomobili niso tisto! Policija! Policija? Na enem od policijskih vozil še zmeraj mežika rumena obla signalne luči na strehi.

Proti meni prihaja eden od uniformiranih mož postave.

“Ne hodite dalje, gospa!” pravi. Ni zapovedovalen, ne neolikano odsekan, le nekam trd in zapet. Zdi se mi bled. Kaj se mu je res zatresla spodnja ustnica?

“Zakaj? Je kaj narobe? Zmeraj hodim po tej cesti.”

“Ja, ampak danes ne morete. Obrnite se nazaj, prosim.”

S policajem se ne gre prepirati. Obrnem se in korakim nazaj.

Mogoče vas bo zanimalo zvedeti, da...

- da se je Udba, Titova tajna policija, za zažig ljubljanskega škofa Vovka pri Novem mestu poslužila bivšega domobranca...
- da ameriška revija "Društva za slovenske študije" *Slovene Studies*, ki je začela izhajati l. 1979 v Indiani v ZDA, živi v glavnem od podpore slovenskih emigrantov, zlasti v Severni Ameriki...
- da z Dunaja kar 36 veleposlaništev raznih držav pokriva Slovenijo...
- da ima Svetovni slovenski kongres pri raznih forumih (na Ministrstvu za kulturo, v Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu) prijavljenih 14 različnih projektov...
- da so pred planinskim domom na Kredarici namestili dva tisočkilogramska bloka pohorskega tonalita (najbolj obstojnega med slovenskimi kamni), ki sestavljata panoramsko mizo, na kateri so zarisani vrhovi in kraji, ki jih je videti izpred Kredarice...
- da ameriški znanstveni kritik John Horgan napoveduje konec znanosti, češ da so po stoletjih znanstvenih prodorov na vseh področjih od astronomije do zoologije rešena vsa velika vprašanja človeka, preostala pa da so nerešljiva...
- da je 26. januarja 1997 minilo 200 let, kar se je v Žirovnici na Gorenjskem rodil Prešernov kulturni mentor, profesor Matija Čop...
- da bo v kratkem izšla avtobiografija ljubljanskega pomožnega škofa dr. Stanka Leniča, nekoč tajnika Rožmana, za njo pa knjiga spominov predvojnega političnega delavca dr. Albina Šmajda...
- da je na seji duhovniškega sveta 9. oktobra 1996 v Ljubljani stolni kanonik Franc Vrhunec dal pobudo za proces beatifikacije nadškofa Antona Vovka...
- da se zgodovinarica Tamara Griesser Pečar, soavtorica znane knjige o Rožmanovem procesu, namerava posvetiti raziskovanju povojnih procesov proti duhovščini na Slovenskem...

Odlomim si še vejico kovačnika, da mi bo bolj prijazno po poti domov. Podmulim se pod viadukt in pomežiknem tisti hordi vijoličnosivih golobov, ki grulijo pod sivim obokom nad menoj:

"Da se kateri ne predrzne..."

Topleje postaja. Slečem vetrni jopič. Potem se še enkrat ozrem na vse tiste policaje in njihove avtomobile. Stojijo, kot da so okameneli. Kaj le imajo?

Zvečer slišim po radiu:

Danes zjutraj je montrealska policija našla truplo enajstletnega fanta, tistega hokejaša, ki je izginil pred dobrim mesecem dni. Nekdo ga je odvrigel v jarek ob zapuščeni stari cesti na robu predmestnega Brossarda. Podplutbe in poškodbe kažejo na seksualno zlorabo. Aretirali so fantovega instruktora za hockey.

Ob moji cesti?

Našli so ga ob moji cesti?

Med kovačniki in travniško penušo? Kaj pa vsi tisti ptiči, ki so praznovali svoj pomladni pir? Prav nad tistim ubogim trupelcem, oblečenem v rdeče-modro-belo hockeysko majico, vso oskrunjeno z blatom in posušeno krvjo?

Pomlad.

Iskreče modro nebo.

In trupelce v jarku. V blatnem koritu.

* * *

In potem tisti drugi sprehod.

Še zmeraj pomlad, prav tista pomlad, le da se že preveša v poletje. Mogočna, dišeča, omamna pomlad, daleč proč od zamočvirjenih travnikov in šumečih suhih trav Quebeca.

Sprehod po Strmnici, po tistem trdnem, vedno enakem, s skalami posutem hribu moje mladosti. Po kamniti, večni cesti, ki je nikoli nihče ne popravlja. Popravlja se sama. Tiste sive skale se pomalem drobijo, iz dneva v dan, iz leta v leto, iz stoletja v stoletje. Tako je cesta zmeraj posuta z drobnim sivim peskom. Po Strmnici ne vozijo avtomobili, le kak voz včasih počasi škripa po cestišču. Na njivo se peljejo. Kolesa, obita z železnimi obroči, pa drobe kamenje in posipajo staro cesto z novo plastjo peska.

Maj je, prelestni maj, nasičen s toplim pričakovanjem poletja. Zemlja na Strmnici je plitva rdeča ilovica, tudi ta premešana s peskom. Vrh Strmnice je rahlo valovita ravnina, ki na vzhodu preide v položne njive pod Trebško vasjo. Tudi po Strmnici je raztresenih nekaj njivic; največ so le majhni zelniki. Drugače pa je vse en sam travnik, ki ga vse naokrog varujejo gozdovi. Hrasti, gabri, divje češnje. Med njivami tu in tam živa meja iz leščevja. In kaka lipa.

Vse kar raste, diha. Zrak je kot mogočna, opojno dišeča reka. Piješ ga. Lipe diše, oh kako diše, po medu in čebelah! Jagode ob robu ceste diše po sladkih, drobcenih sadežih. Iz kopic materine dušice diši po tistih

polpozabljenih čajih iz otroštva. V tem blaženem miru ni ničesar drugega kot prenasičenost vseh čutov. Ušesa komaj zaznavajo pomirjevalno brenčanje čebel, ki se spreletajo po teh valovitih, s skalami posutih travnikih. Globoko spodaj neslišno teče Krka, temna, zelena, tisočletna. Le tam, kjer se voda spušča preko nizkih, z mahom poraslih slapov, šepeta pomirjevalne uspavanke. Mir, sveti mir. Kot da je danes prvi dan stvarjenja.

Omamljene oči vpijajo vse tiste nepopisne nijanse barv. Kakšno razkošje poljskih rož, ki so se vse naenkrat vrgle v naročje pomladi! Vijolične kukavice, zlatorumene zlatice, pa tiste bele, visoke, puhaste rože z rdečimi stebelci, rože, ki jim ne vem imena in ki menda ne rastejo nikjer drugje na svetu kot na Strmnici. Med travo so se vsuli koščki neba, zvezdaste sinje cikorije. In tam dalje, modrikaste zvončnice, pa marjetice, ki se rahlo stresajo v pomladni sapici, brezmadežne neveste v objemu sonca.

(Ali so res nekje kraji, kjer se ljudje podijo po trdih črnih avtocestah, slepi od divje jage, ljudje, ki se dušijo v izpuhkih, ljudje, ki so oglušeli od pošastnega rjojenja motorjev?)

Sonce boža obraz in roke, toplo, materinsko.

Nekdo prihaja.

Visok možki v temni obleki.

Ta ne gre na njivo.

V rokah ima težko ukrivljeno palico.

Ta cesta je samotna. Nikjer žive duše. Moji od mest prestrašeni možgani delajo z divjo naglico. Naj se skrijem v kak grm?

V tisto sinjezeleno njivo mlade koruze? Če bi legla med vrste, me ne bi videl.

Me je že.

Obstojim, zamrzla, vkopana.

“Dobro jutro,” pravi, “kakšen lep dan, a ne?”

“O, ja, res lep,” zajecijam in se skušam vljudno nasmejniti.

“Kam pa greste?” vpraša, kar tako, brez uvoda.

Zakaj sprašuje? Kaj hoče? Naj se zlažem in rečem, da smo trije, da je šel moj mož s prijateljem tjale čez njivo slikat dolino Krke in da bosta vsak hip nazaj?

“O, nikamor, samo na sprehod,” izdavam namesto laži in se pomikam naprej, ne da bi prestrašeno pohitela.

Mož me je dohitel. Prej je meril cesto z dolgimi koraki, zdaj pa je hojo upočasnil in koraka tik ob meni. Naj na ves glas zakričim? Zbežim čez drn in strn?

“Veste,” pravi, “na občini sem bil. Požrli me bodo z davki. Skušal sem izprostiti malo olajšave, pa se za las ne vdajo.”

Sname si klobuk, majhen, črn klobuček, in si obriše potno čelo z robcem. Snežnobelim robcem z rjavim robom.

“Vas pa nič ne poznam,” nadaljuje. “Ste tu kje doma? Še nikoli vas nisem videl.”

In kar nenadoma sva prijatelja. Povem mu, odkod sem, kje je naša hiša, se pravi dom mojih staršev in starih staršev. Moj dom. Hiša, v kateri so se rojevali in umirali moji predniki. Povem mu, kako se reče pri hiši po domače. Moj priimek, moj po možu privzeti priimek, bi mu ne povedal ničesar.

“O, ho, ho,” se zasmije na glas. “Kaj ne bi vedel! Vašega očeta sem dobro poznal. Včasih mi je nabrusil žago, je bil res tič za take reči, pa pravo orodje je imel, vse sorte pile. Pa mamó sem tudi poznal. Revica je bila zmeraj tako suha. Sem šel za pogrebom. Pa na očetovem pogrebu sem bil tudi. Pa na pogrebu vaše tete. Ja, vaša teta je bila moja učiteljica. V šestem razredu. Oj, je bila pa od sile stroga! Ampak pravična. Pa dobrih rok. Revnim otrokom je zmeraj delila svinčnike in zvezke. Ampak pri naši hiši nismo bili revni. Še zdaj imam kar lepo kmetijo. Dosti dela, pa nikogar ne dobiš za pomoč. Vsi mladi ljudje so po mestih, ali pa delajo po tovarnah in lesnih podjetjih. Največ v Iskri v Žužemberku, pa pri Slovenijalesu v Straži. Eh, kaj, do smrti bomo že živeli, pa če pod smreko stojimo, a ne? Smo prestali že dosti hujšega.”

In mi pove, kaj vse je pretrpel med vojno in še več takoj po vojni. Pripoveduje, kako so ga vlačili po ječah, pretepali in psovali. Pripoveduje brez samopomilovanja, brez kakega junačenja. Kar tako. Da se pač pogovarjava, ko skupaj meriva Strmnico v tem sončnem, dišečem jutru.

“Mislim, da bom morala nazaj. Drugače bom preveč utrujena,” rečem, ko sva prispela do Trebške kapelice. Tam se nama - kot se zmeraj - nasmehne majcena, lesena Marija, ki je oblečena v na novo oprano belo oblekco in čipkasto ogrinjalo. Trebška kapelica, ponížana, sto let stara romarska kapelica, skrita med polji in obdana z živorožnatimi, na vso moč dišečimi, gostimi grmički divjih vrtnic.

Mož se odkrije in se pokriža, ko se je za hip spogledal z Marijo.

“Ja, pa sva se malo pogovorila. Ali ostanete še dolgo doma?”

“Ne več dolgo, še en teden.”

“Če je tako, pa srečno pot! Ali vas ni nič strah tam na aeroplanu, ko se peljete nad tistim velikim morjem?”

“Ne preveč. Pa saj tudi nimam izbire.”

“Ja, to je pa tudi res, nimate. Pa dobro se imejte! Zbogom, gospa!”

“Zbogom! In hvala, da ste mi delali družbo!”

Pomladni sprehod.

Strmnica.

Rimsko cesto varuje Trebška Mati božja.

Škrjančki pojejo nad cvetočimi travniki.

Vse je prav na tem lepem svetu.

Pogovor z Angelom Kosmačem ob izidu zgodovinske študije *Matejka Peterlin Maver*

Dr. Angel Kosmač je na praznik sv. Jožefa poklonil svojim faranom in širši slovenski javnosti lepo in bogato dokumentirano knjigo "Ricmanje včeraj in danes". Ta knjiga sovpada – kot sam pravi v uvodu – s 725-letnico prve omembe Ricmanj v dokumentu iz l. 1271, z 225-letnico božjepotnega svetišča sv. Jožefa in z avtorjevo zlato mašo. Izid knjige je bila priložnost za pogovor. V svojih odgovorih dr. Kosmač razkriva zanimive in nepoznane dogodke in razmere, v katerih je živel.

Rojeni ste bili v Borštu, vasici v tržaškem Bregu. Bi lahko kaj povedali o svoji družini?

Naša družina je bila zelo preprosta slovenska družina. Oče Lovrenc iz Zabrežca je bil skrben kmet in gospodar, mati Marija Petaros iz Boršta pridna gospodinja. Otrok nas je bilo pet: trije fantje in dve dekleti. Oba brata sta se naučila poklica: starejši Alojzij zidarskega, mlajši Rudolf pa mizarskega. Sestri Ana in Marija sta šli že zgodaj na delo v mesto kot družinski pomočnici. Mene, najmlajšega, so dali v šole, čeprav z nemajhno težavo, ker so bili družinski dohodki vedno skromni in nezadostni. To je še posebno veljalo za čas velike ekonomske krize v začetku tridesetih let in pozneje, ko sem ravno doraščal.

Od tistih težkih let se še posebno spominjam hude zime l. 1929 in visokega snega. Otroci smo se sicer precej zabavali na snegu. Vendar sem se takrat tudi nevarno prehladil, da so se mi posledice poznale še veliko let pozneje.

Spominjam se tudi brezskrbnih otroških let, ko sem bil za domačega pastirja in se najrajši mudil okrog starega gradu Mohovo, kjer smo imeli večji travnik in pašnike.

Dr. Angel Kosmač.

Že takrat me je zanimala skrivnostna zgodovina tega gradu. Ko so med zadnjo vojno grad požgali, mi je bilo resnično žal, kot bi mi vzeli neko osebno lastnino.

Seveda me je privlačevalo mesto Trst, kamor so hodili bratje in sestre na delo, vsaj dvakrat na teden pa tudi mati, ki je bila veliko let perica. Zelo rad sem jo še kot otrok spremljal, da nisem ostal sam doma. Še bolj rad sem spremljal starega očeta Antona Petarosa, ki je dvakrat tedensko vozil perilo v mesto in nazaj. Seveda sem mu moral varovati vola in voz, ko je zavil v gostilno in se okrepčal. Navadno je tudi meni prinesel kakšne sladkarije, ki jih doma nismo poznali. Lepe spomine imam tudi na nedeljske poletne popoldneve, ko sva šla z očetom v mesto na javno tombolo, pa čeprav sva se navadno vračala utrujena in razočarana, ker nisva nikoli ničesar dobila. Vendar je bil za očeta potreben oddih od težkega dela med tednom. Razumljivo, da sva šla vedno peš tja in nazaj, ker ni bilo dovolj denarja za vlak.

Sicer je bilo življenje na vasi lepo in zanimivo, da si nismo mogli želeti boljšega kljub velikemu pomanjkanju

Rojstna hiša v Borštu.

V Alojzjevišču v Gorici 1932.

osnovnih potrebščin. Otrok je bilo v vasi vedno veliko. Vsak dan je bilo novo doživetje tako pri igri kot doma. Zlasti so bili čudoviti družinski prazniki pa tudi cerkveni in vaški prazniki. Nad vse lepi so bili predvsem nedeljski popoldnevi, ko smo doma ali pri sosedovih igrali tombolo ali kaj drugega. Prijetni so bili tudi zimski večeri, čeravno ogrevanja nismo poznali razen v kuhinji okrog domačega ognjišča. Društva pod fašizmom sicer niso smela obstajati razen cerkvenega pevskega zbora; vendar je bilo družabnosti v vasi veliko, zlasti za fante in dekleta. Fantovsko petje je bilo skoraj obvezno, pa tudi deklško in celo otroško ob kmečkem delu in na paši.

Prve tri razrede osnovne šole ste opravili v Borštu. Je bilo to že po Gentilijevi šolski reformi? Kakšna je bila italijanska šola v slovenski vasi za slovenske otroke? Kaj pa verouk?

Da, doma sem opravil samo tri razrede osnovne šole, ker so menili, da sem dovolj zrel za v Gorico, kjer sem opravil še četrti razred kot pripravnico za v gimnazijo. V resnici bi si želel, da bi bil opravil tudi peti razred, ker sem se čutil pozneje vedno nekoliko premlad in nedozorel za v gimnazijo.

V Borštu sem začel osnovno šolo ravno v času, ko se je utrdila znana Gentilijeva reforma. Zato nisem poznal nobenega slovenskega učitelja ali učiteljice, kakor so to poznali oba moja brata in sestra, ki so bili vsaj nekaj let deležni slovenskega pouka. Mislim, da sem to praznino slovenske besede boleče občutil tudi pozneje v življenju. Sicer smo doma govorili slovensko, vendar v močno poudarjenem narečju. Ko sem prišel v Gorico, me je bilo

kar nekoliko sram in sem bridko občutil očitek tovarišev, da govorim "po istrijsko".

Od svojih italijanskih učiteljev imam še najlepši spomin na učiteljico iz Trsta, ki me je še pred nekaj leti obiskala v Ricmanjih in me je svoj čas naučila zlasti lepo

Šolski izlet na Jezero.

V birmanski obleki 1932.

pisati. Bolj malo sem bil navezan na učitelja, ki je močno vztrajal, da moramo govoriti samo v italijanskem jeziku in nas seveda silil, da smo se oblekli v Balilla in Piccole italiane. Zameril sem mu tudi, da me je hotel na vso moč odvrniti, da bi šel v Gorico, in mi je zelo nerad izdal zadnje šolsko spričevalo, katerega sem nujno potreboval za vpis v goriške šole.

Sicer pa je bilo v takratni šoli tudi precej prijetno. Imeli smo namreč veliko telovadbe, veliko hodili na izlete po Krasu in bližnjih vaseh in celo po njivah in vinogradih. Tako smo kmalu spoznali veliko rastlin in živalic, katere smo nabirali in razstavljali po šolskih stenah. Radi smo tudi zahajali v Glinščico, dokler se ni eden od tovarišev med kopanjem utopil in se je izlet spremenil v tragedijo. Podobno me je tudi pretreslo, ko je tovariš na paši padel z visoke skale in kmalu nato umrl.

Verouk smo imeli tudi v cerkvi v domačem jeziku in

Družina na domačem dvorišču po preobleki v malem semenišču v Gorici.

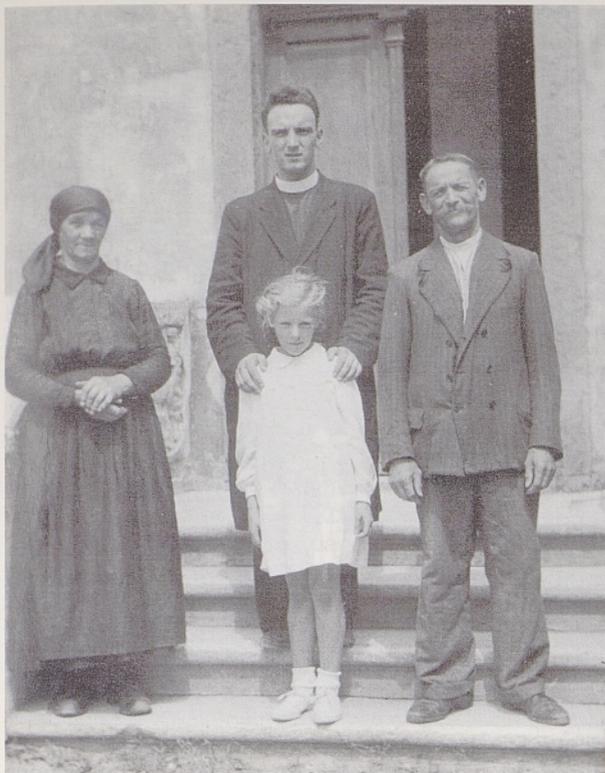

se tako pripravljali na prejem zakramentov, ki so bili vedno veliko doživetje za otroke in njih družine. Sicer smo imeli tudi številna državna praznovanja, ko smo šli šolski otroci na srečanje z drugimi šolami v Bregu, navadno v Dolino pa tudi v Boljunec in Ricmanje, kamor so prišli tudi razni fašistični hierarhi in domači ljudje, ki so bili vpisani v stranko. Taka srečanja so bila zelo bučna in živahna. Zanimiva je bila zlasti fašistična Befana, ki je bogato obdarila bolj marljive učence in tudi bolj zaslužne javne delavce za stranko.

Kmalu ste odšli od doma v Alojzijevišče v Gorici. Vam je bilo težko oditi od doma? Kdo vas je k temu nagovoril? Vaše nadaljnje šolanje?

Da sem šel lahko v Gorico, se moram predvsem zahvaliti svojemu takratnemu župniku v Borštu. To je bil g. Francišek Vranjac, doma iz Oprtija v Hrvaški Istri, ki se je zelo dobro naučil našega jezika. Sprejel me je zelo zgodaj med mašne ministrante. Še prej pa moram biti hvaležen svoji materi, ki me je skupaj z očetom skrbno vzgajala. Močno si je želela, da bi njen sin postal duhovnik, kakor mi je pozneje zaupala. Vendar me k temu ni nikoli silila. Pač pa je pripravljala očeta, da bi v to privolil. Imel je namreč le en pomislek: kako bo zmogel s svojimi skromnimi dohodki poravnati vse stroške, ki niso bili ravno majhni. Skupaj z župnikom smo napravili prošnjo na škofijo, da bi nam na kak način prišli naproti. Tudi sam sem se takrat srečal s škofom Fogarjem, ki mi je naredil najlepši vtis. Sicer sem imel vedno občutek, da me Bog kliče v svojo službo. Za tako odločitev ni bilo niti pozneje nobenih težav in pomislov, kakor da bi bilo že prej vse določeno.

Pripomniti moram, da je bila naša družina krščanska že v korenini in je tako tudi živela. Zato nisem imel niti pri bratih in sestrah posebnih težav. Molitev je bila kakor vsakdanja hrana. Praznike in nedelje smo vsi lepo praznovali. Ko smo bili otroci majhni, je eden od staršev moral ob nedeljah paziti na nas otroke doma. Zato pa sta se oče in mati vrstila pri službi božji tako, da je eden šel k

Pregara: s starši 1947.

sv. maši v Boršt, drugi pa v Ricmanje. Doma smo tudi morali otroci pred kosilom povedati, kaj smo slišali v cerkvi in kakšen je bil evangelij. Še danes se tega prijetno spominjam.

Slovo od doma ni bilo posebno boleče. V Gorico sta me spremljala oče in mati. Prva pot z železniške postaje je veljala na Sveto goro in sicer peš. Zame je bilo to prvo srečanje z Marijo. Mislim, da mi je prav to dalo moč, da sem naslednjega dne brez velikih kompleksov ostal v Alojzijevišču sam, ko sta se starša umaknila in me prepustila sestri redovnici. Spominjam se, da sem kot prvega sošolca srečal Zorka Hareja iz Dornberka, s katerim sva ostala vse do danes prijatelj. Velikega domotožja nisem nikoli občutil, kakor se je godilo marsikomu od sošolcev, čeprav so imeli večkrat obiske svojih domačih.

V Alojzijevišču je bilo sicer prijetno, vendar so se že javljale prve večje težave od strani civilnih oblasti. Odstranjen je bil namreč ravnatelj g. Jožko Bra-

V Borštu z dolinskim župnikom g. Placidom Sancinom okoli leta 1943.

tuž, katerega je nadomestil italijanski komisar. V resnici je bila to pripravnica za gimnazijo, ki je obsegala 4. in 5. razred osnovne šole. Učili sta dve slovenski učiteljici, ki sta nas veliko naučili, da smo bili pri izpitu skoraj vsi sprejeti v gimnazijo Malega semenišča v Gorici. Nekateri pa so šli tudi v srednje šole v mestu.

Kdaj ste se odločili za bogoslovje? Je bila odločitev težka? Kakšne so bile razmere v bogoslovju? Imate kakšen spomin na rektorja, na profesorje, na sošolce?

Moji spomini na življenje v Malem semenišču so dokaj prijetni, čeprav smo se morali veliko učiti in so bili profesorji zelo strogi in zahtevni. Imeli smo tudi nekaj ur pouka iz slovenskega jezika, kar nam je bilo v veliko pomoč tudi za poznejše delovanje v dušnem pastirstvu. Ta pouk je vodil prof. dr. Anton Kacin. Težji časi so nastopili s prihodom novega nadškofa Margottija v Gorico, ki je imel povsem drugačno gledanje na vodenje škofije in Malega semenišča. Nastopili so tudi novi predstojniki. Bolj viden in otipljiv je bil tudi vpliv civilne oblasti. Kakor takrat, ko so bili nekateri zavodarji odslovljeni iz semenišča preprosto zato, ker smo hoteli govoriti v bolj čisti slovenščini in smo zato ustanovili neko povsem nedolžno društvo, ki smo ga imenovali Metla.

Še hujši časi so se začeli za tržaške semeniščnike, ko smo morali po škofovem ukazu zapustiti goriško semenišče in se preseliti v Koper, kjer so nas čakale zelo težke razmere. Kmalu nam je bilo jasno, da so nas hoteli kratko malo "romanizirati", kakor se je takrat reklo. Tudi nismo smeli več govoriti v domačem jeziku, če smo bili trije ali več skupaj. Da ne govorimo o petju, ki ni prišlo v poštev niti o božičnih praznikih ali pri šmarnicah. Še najtežje je bilo, da je bil vsak tak prekršek smatran za smrtni greh. Lahko si predstavljate, v kakšno duhovno stisko so prišli ti mladi ljudje, ki so hoteli postati duhovniki. Nekateri so sami izstopili iz semenišča, druge so odstranili predstojniki, češ da nimajo poklica. Nič čudnega ni, če so mnogi

Duhovniki ob novi maši. V prvi vrsti sedijo (od leve): Jakob Fideršek, župnik v Boljuncu, Lojze Škerl, Angel Kosmač, rojanski župnik Gregor in Mirko Valentič; v drugi vrsti stojijo (od leve): Franc Zlobec, Ivan Bidovec, Andrej Gabrovšek, Marjan Živic in Lojze Rozman; zadnji trije pred zidom (od leve): Albin Grmek, Mario Hrvat in Rado Šonc.

postali ateisti in nasprotniki Cerkve, ko so med vojno odšli v partizane in zasedli važna mesta v povojni Jugoslaviji. Ni težko razumeti, zakaj nas je le peščica tedanjih semeniščnikov vztrajala v nemogočih razmerah in prišla do svojega cilja. Tudi zato nas je domačih duhovnikov na Tržaškem tako malo, ker smo večino svojih sošolcev pustili na poti. Podobno velja tudi za katoliške laike, ki bi lahko prišli iz Malega semenišča kot zreli intelektualci.

Morda je bila to ena največjih tragedij za našo manjšinsko Cerkev na Primorskem, ki bi zaslužila podrobnejšo analizo. Tudi nismo še slišali, da bi kdo od takratnih voditeljev obžaloval tako početje.

Poleg vsega povedanega smo ostali slovenski semeniščniki v Kopru tudi brez pouka v domačem jeziku in smo ohranili le to, kar smo se naučili v Gorici. Da bo mera polna, naj bo povedano še to, da so nas koprski meščani neredkokrat nagradili s klofuto, ko so nas slišali na sprehodu govoriti v slovenskem jeziku. Razumljivo torej, da nihče od nas ni ohranil lepih spominov na tista

leta in smo si skoraj želeli konec vojne, ki naj bi nam prinesel novih časov.

Zame so bila ta koprška leta še bolj težka, ker sem moral poleg dveh let gimnazije preživeti še dve leti kot prefekt in zato sam študirati bogoslovje in nato polagati izpite v Gorici. To je bilo še posebno težko, ker so bile vse knjige v latinskem jeziku in brez razlage profesorjev tudi vsebine ni bilo lahko razumeti. Pozneje sem vedno čutil, da mi nekaj manjka pri moji teološki izobrazbi. Poleg tega je bil moj zadnji, četrti letnik, močno okrnjen, ker smo morali spomladi l. 1945 že zgodaj zapustiti centralno semenišče v Gorici in se zateči domov, ko se je vojna bližala koncu.

Da so bila ta predvojna in vojna leta težka za vse, sledi že iz dejstva, da je le majhno število nekdanjih gimnazijcev zaključilo teološke študije in dočakalo novo mašo. Za svoj razred vem, da nas je začelo gimnazijo 43 fantov, dokončalo pa le toliko, da bi jih mogel naštet na prste ene roke. Mnogi so se namreč razgubili že med vojno in šli drugačno pot ali tragično končali svoje življenje ob vojnih dogodkih. To je bilo vidno tudi lansko leto, ko sem skoraj sam slavil svojo zlato mašo, za katero sem Bogu in ljudem iz srca hvaležen.

Pozdrav pred cerkvenimi vrati v Borštu.

Kako se spominjate svoje nove maše? Kje ste kot mlad duhovnik opravljali svoje prve službe?

Moja nova maša je spet poglavje zase in pristno ogledalo tedanjih razmer na Tržaškem, ko je marsikdo zgubil glavo, še prej pa vero. Mislim, da je prav, da to povem vsaj sedaj, po 50-ih letih in več. Sprejem novomašnika pred cerkvijo v Borštu je bil nadvse lep in prisrčen. Nastopili so namreč domači otroci z deklamacijami in celo baletom. Še danes se marsikdo od takratnih nastopajočih otrok rad tega spominja. Bilo je v večernih urah. Kmalu pa se je začela vse drugačna muzika, ki je bila gotovo naročena od zgoraj. Skupina vaščanov si je namreč dovolila, da je spravila skupaj stare lonce, pokrivače in podobne inštrumente ter vso noč rovarila okrog hiše in po glavni poti med Borštom in Zabrežcem. Seveda nihče ni zaspal. Sam nisem razumel, za kaj gre. Le naslednje jutro so me na to opozorili domači. Pa to še ni bilo vse. Ljudi je bilo sicer v cerkvi veliko. Vendar sem se še le pri "novomašnem ofru" zavedel, da to po veliki večini niso bili domačini, ampak tujci iz bližnjih vasi. Prepovedana je bila udeležba pri novi maši še posebno mladini. Tako so izostali od nove maše celo nekateri sorodniki, kakor so mi pozneje zaupali, ker so bili vpisani v tedanje politične organizacije. In še tisti, ki so prišli po novomašno spominsko podobico k oltarju, so v zadregi priznali, da so že dali svoj "prispevek novomašniku" pri glavnih vratih ob vstopu v cerkev. Vsi so prišli z lepo značko Zveze borcev na prsih, ki so jo dobili, ko so dali v košarico svoj dar in pri tem mislili, da darujejo za novomašnika...

Težave so bile tudi pri cerkvenem petju. Že prej me je župnik Franc Malalan opozoril, da pevci bolj malo prihajajo k vjam, ker se morajo pripravljati na skupen nastop na športnem igrišču pri Sv. Ani v Trstu ob bližnjem prazniku 1. maja. Sicer pa so cerkveni pevci in pevke dobro opravili svojo dolžnost in se izkazali kot dobri župljani tudi po prizadevanju župnika.

Vsi ti dogodki so mene in mojo družino močno prizadeli, ker je družina uživala v vasi precejšen ugled in tudi novomašnik je bil dobro vključen v vaško skupnost. Že naslednjega dne sem pisal na predsednika Krajevne skupnosti in na predsednika SIAU, vendar odgovora nisem nikoli dobil. Še najbolj je bil prizadet župnik Malalan, ki mi je svetoval, naj ne ponavljam nove maše naslednjo nedeljo, ko bi morala biti nekaka zahvalna slovesnost za vse župljane. Zato sem se takoj odpravil v Istro, kjer so me ljudje prisrčno pričakali, ker sem bil tam že nekaj mesecev prej v pomoč župniku. Tam sem tudi ostal naslednja štiri leta, ko je moral domači župnik še sam zapustiti župnijo pod pritiskom Cerkvi sovražnih oblasti.

Družina ob novi maši.

To pa je že drugo poglavje moje osebne in tudi cerkvene zgodovine, ki bi zahtevalo veliko več časa in prostora. Naj samo povem, da sem upravljal kar tri župnije. Čez leto dni pa je prišlo do nove državne meje, ki je tekla tako, da je eno od župnij pustila v cono B, ostali dve pa vključila v državne meje nove Jugoslavije. Eno od dveh župnišč sem moral v nekaj urah izprazniti ter se zateči v edino župnišče, ki je ostalo prosto. Župnišče je namreč zasedla Komanda obmejne straže, ki ga je držala veliko let v svoji lasti. Ker sem bil obmejni župnik, sem lahko videl vsak dan množice ljudi, ki so hotele bežati čez mejo. Marsikomu se to ni posrečilo in je obležal mrtev na tleh. Takih primerov je bilo veliko. Pa tudi šikaniranja ni manjkalo in težav vsake vrste v tistih brezpravnih časih.

Ker je bila župnija močno verna in je stala junaško župniku ob strani in partijske organizacije niso imele nobenega uspeha, sem se moral umakniti in se vrniti v svoje kraje na Tržaško. Še prej sem bil priča tragičnim dogodkom v Lanišču, kjer je umrl sošolec in prijatelj Miroslav Bulešič, kmalu pa bi enako usodo doživel tudi dr. Jakob Ukmar.

Moja prva postojanka v Trstu je bil sv. Jakob, ko se je dolgoletni slovenski kaplan g. Ivan Omersa odpovedal svoji službi, čeravno je še ostal v župniji in skrbel zlasti za cerkveno petje in bolnike, pa tudi v spovednici je rad pomagal. V novem okolju sem se kar dobro počutil, ker so me tudi ljudje lepo sprejeli. Tudi dela ni manjkalo. Saj sta bili v bližini kar dve slovenski šoli, osnovna in nižje-srednja, polni naših otrok, da je bilo kar veselje. Medtem sem ob nedeljah in praznikih skrbel še za službo božjo v Ospu in včasih celo na Tinjanu v cono B. Pripravljal sem otroke in tudi odrasle na zakramente, ker niso imeli svojega duhovnika. Ljudje so mi bili hvaležni. Sam pa sem nekoliko ublažil svoje domotožje po Istri, ki je bila moja prva ljubezen. Prehod čez mejo pa je bil navadno zelo težak, zato sem moral po dveh letih tudi to avanturo opustiti.

Kmalu sem se moral posloviti tudi od sv. Jakoba in se v jeseni l. 1950 preseliti v Rojan, kjer je bilo izpraznjeno mesto slovenskega kaplana po odhodu dr. Škerla v službo škofijskega kanclerja. Tudi tu sem se kmalu vživel v nove razmere in ljudi. Začel pa se je tudi nov križev pot, ko sem se po nekem obisku bolnika močno prehladil in sem moral v bolnico, kjer sem prebil kar nekaj mesecev. Kmalu so tudi predstojniki uvideli, da ne bom več kos težki rojanski župniji in so mi predlagali novo postojanko na Opčinah, kjer naj bi mi tudi sveži zrak in nekoliko višinsko podnebje pomagala k skorajšnjemu okrevanju. In tako je bilo. Spet novi ljudje in nove prilike. Srečal sem se tudi z Amerikanci in Angleži, ki so takrat stanovali po openskih hišah. Zato je bilo tudi težko najti primerno stanovanje. Končno sem nekaj primerne našel, da sem lahko vzel k sebi svojo mater, ki mi je gospodinjala, dokler se ji ni izteklo zemeljsko življenje. Takrat sem delil stanovanje tudi z dr. Turnškom, s katerim sva ostala prijatelja tudi potem, ko se je umaknil na Koroško.

Na Opčinah sem tudi doživel zgodovinske dogodke ob prihodu Italije v Trst, pa tudi tiste bolj vesele, ko je župnija dobila svojo kapelo v Banih, načrtovala pa tudi novo cerkev v Ferlugih. Kljub težkim prilikam bom ohranil v lepem spominu Opčine in njene prebivalce.

Verjetno je študij na Papeškem vzhodnem inštitutu v Rimu vplival na Vas, da ste vse svoje življenje študirali vzhodno liturgijo in se trudili za edinost vseh kristjanov. Se Vam ne zdi, da je zблиževanje kristjanov v zadnjem času nekoliko zastalo?

Novomašnik 28. aprila 1946 v Borštu.

Da sem lahko šel v Rim, moram biti predvsem hvaležen škofu Santinu, ki je morda prvi razumel mojo stisko, ker sem čutil, da sem svoje teološke študije bolj površno opravil v goriškem bogoslovju sredi vojnih dogodkov. Zato je kar rad dal svoje privoljenje, da zamenjam Opčine z večnim mestom. Gostoljubje sem dobil v Papeževem ruskem zavodu (Rusikum) prav sredi viharnih dni, ko je vse kazalo, da bo moral ta zavod zapreti svoja vrata, ker se je hladna vojna poznala tudi v Rimu. Vesel sem bil, ko sem našel v zavodu g. Janežiča in še desetine drugih Slovencev. Vsi naj bi se pripravljali na skorajšnje misijonarjenje v Rusiji, ko bi se tam razmere spremenile. V ta namen pa je bilo treba veliko duhovne in študijske priprave. Zato sem se vpisal na Vzhodni inštitut in se pridno spoprijel z vzhodnim vprašanjem, ruskim in staroslovenskim jezikom in seveda z vzhodno liturgijo. Poleg tega sem obiskoval še Papeško univerzo Gregoriano. Mimogrede sem spoznaval Rim in njegove znamenitosti. V poletnih počitnicah sva se z Janežičem podala še v Pariz na Katoliški inštitut, da sva se vsaj za silo sprijaznila s francoskim jezikom, medtem pa pomagala v kateri od pariških župnij. Tako so nastajala prva ekumenska srečanja pa tudi prvi koncerti z ruskim pevskim zborom po raznih evropskih mestih. V Rimu je, zlasti po prizadevanju g. Janežiča, začelo izhajati Kraljestvo božje kot prvo slovensko ekumensko glasilo, ki je bilo preneseno v Trst in končno v Maribor. Z Janežičem sva se vrnila v Trst in nadaljevala z ekumenskim delom. Tako je bilo obnovljeno Apostolstvo sv. Cirila in Metoda. Rodil pa se je tudi Vzhodni dom najprej pri sv. Ivanu v Trstu, nato pa še na novem sedežu v Ricmanjih in pri Domju. To, kar še danes obstaja, je torej pognalo korenine v prvih šestdesetih letih in ima svoje korenine v večnem mestu. Naj bi sadovi šli še v tretje tisočletje.

L. 1960 ste prišli kot župnik v Ricmanje. Večina naših duhovnikov po vaseh je po vojni delovalo v nekakšni "gluhi lozi". Verjetno v Ricmanjih ni bilo drugače, posebno ker je bil ricmanjski odnos z uradno Cerkvijo v preteklosti še težji kot drugod. Kako ste se Vi vživali v razmere v vasi? Vas je kdaj zajelo malo-dušje, če niste naleteli na odziv faranov?

Včasih je naša župnija veljala za najtežjo v škofiji. Morda je to ostala še danes, čeprav je verska kriza zajela še druge kraje pri nas in po svetu. Razloge skoraj vsi poznamo, ker so bolj splošne narave. Ne poznamo pa še pravega zdravila, s katerim bi to krizo pregnali. Mislim, da se je v zgodovini tako stanje že večkrat ponovilo, dokler ni sam Bog posegel vmes in pokazal nova pota obnove človeškega duha.

Tudi v Ricmanjih smo marsikaj podedovali iz preteklosti. Odprte in nezaceljene rane se kažejo še danes. Tega sem se vedno zavedal, odkar sem prišel v Ricmanje. Zato me tudi nič ni presenetilo. Mislim, da sem marsikatero zdravilo poskušal, vendar brez velikih uspehov. Zato tudi razočaranj ni manjkalo. Vernim ljudem bo še naprej potrebna močna vera, da vzdržijo, ko gredo proti vetru nasprotovanj ali brezbriznosti.

Sicer so danes razmere močno drugačne od nekdanjih. Hudo je, da je domačih ljudi še zelo malo in to so po večini starejši, ki nimajo velikih perspektiv za bodočnost.

Maturantje malega semenišča v Kopru z ravnateljem Laborjem (za katedrom).

Svojim ljudem večkrat pravim, da je moja edina želja, da ne ugasne luč sv. Jožefa. Ta luč je predvsem luč vere, ki je vodila naše prednike. Je pa tudi luč življenja, ki ne sme ugasniti, in luč navezanosti na korenine, ki morajo zdržati še naprej in pognati to novo rast.

Zdaj ste župnik v Ricmanjih že več kot 35 let. Se je v tem času v vaši vasi kaj spremenilo?

Na to vprašanje sem v glavnem že odgovoril. Naj kratko ponovim, da se je narodna in socialna struktura bistveno spremenila, saj ugaša življenjska moč pri naših ljudeh in ni izgledov, da bi se ta moč obnovila. Otrok sploh ni več videti po vasi kot nekoč. Zato je tudi odrasle mladine vse manj. Praznijo se šolski razredi pa tudi cerkve, društvene in športne dvorane. Polnijo se domovi za ostarele (v župniji so kar trije) in še bolj pokopališča. Včasih se mi zdi, da se vsi spreminjamo v nekak muzej, ki ohranja le spomine na preteklost. Popustila je predvsem politična prenapetost, žal pa tudi narodna zavest, ki je tako živo oblikovala prejšnje rodove. Odnosi do Cerkve so ostali bolj ali manj nespremenjeni, čeprav ni čutiti več ostrine, rajši veliko brezbriznost. Vera je ostala tradicionalna. Včasih sem pričakoval kaj več navdušenja za novo pri mladih ter predvsem pri intelektualcih. Danes tega ne pričakujem več, čeravno je nekje pisano, da "puščava bo cvetela". Morda velja ta napoved za daljno bodočnost, ko bodo drugi želi tam, kjer so že mnogi pred njimi sejali. Sicer so čudeži še vedno mogoči, zlasti če jih zalivata molitev in trpljenje, predvsem pa božja dobrot.

Lani ste zelo skromno in tiho obhajali zlato mašo. Ob takih priložnostih človek presoja preteklost in se zazira v prihodnost. Kakšne občutke ste imeli ob tem Vi?

Res sem obhajal lani svojo zlato mašo, čeravno skromno, ker nisem sam prav ničesar načrtoval. Zato sem hvaležen vsem tistim, ki so se na kak način spomni-

li te moje obletnice. Tudi pogled nazaj v preteklost mi vzbuja samo hvaležnost do vseh tistih, ki so mi stali ob poti kot sodelavci in dobrotniki. In teh ni bilo malo. Prihodnost pa je v božjih rokah, ker ne vem, koliko življenja mi je Bog še namenil. Rad bi ga poklonil Cerkvi in svojim ljudem, da dovršim to, kar je ostalo nedorečenega in nedovršenega.

Morda imam še najlepši spomin na svojo zlato mašo v Rimu skupaj s sv. očetom in tisoči sobrati iz vsega sveta preteklega meseca novembra. Saj sem bil skoraj sam med slovenskimi jubilanti. Res je bilo vse enkratno in čudovito in neponovljivo. Preživel sem nekaj nepozabnih dni tudi v našem ruskem zavodu, kjer sem točno pred 40-imi leti začel svojo pot "Vzhodu naproti". Seveda nisem več našel svojih nekdanjih sošolcev in prijateljev. A bilo je vseeno prijetno v družbi mladih ruskih fantov iz vseh ruskih dežel, ki se tam pripravljajo na svoj apostolat, ki ga mi nekoč nismo mogli opraviti.

Prav ob tem jubileju ste za Ricmanjce pripravili trajno monumentalno delo Ricmanje včeraj in danes, ki je pravkar izšlo. V knjigi je zbranih ogromno podatkov o bogati zgodovini vsega, kar je povezano z ricmanjsko župnijo. Izredno zanimiva so poglavja o najstarejših omembah kraja, o zgodovini ricmanjske božje poti, o Bratovščini sv. Jožefa, o izgubljenem misalu iz l. 1483, o vseh sakralnih objektih v fari, o peripetijah pri gradnji kapele sv. Leopolda v Domju, da naštejemo le nekaj poglavij. Koliko časa ste zbirali material in kako ste se lotili dela?

O Ricmanjih se je sicer že veliko govorilo; pisalo pa veliko manj ali skoraj nič. Zato sem moral začeti skoraj vse znova. Vedno sem kaj novega našel v župnijskem arhivu ali drugje. Še veliko več pa se je sprti dogajalo, ko smo morali poprijeti za razna dela v cerkvi ali v župnišču. Pozneje je prišlo do gradnje Baragovega doma

Leta 1950 spomladi. Kolegi na nižji srednji šoli pri Sv. Jakobu. V prvi vrsti z leve, sedijo: Marta Furlan, Danica Žun Jelinčič, Nevenka Vuga Gorjup, Marija Blažina, ravn. Martin Jevnikar, Janko Kramarič, Marija Sovdat Skapin, Nives Tence, Marija Stibilj, Sonja Saksida Muhr, Peter Zavrtanik; v drugi vrsti z leve: Marijan Kos, Svetko Skok, Mihael Štavdohar, Ada Hyhlik Bezenšek, Josip Tavčar, Carmen Ferluga Renko, inž. Josip Pavlin, Neda Abrami Jevnikar, Alojz Rebula, Anton Štih, Rudolf Fajs, Josip Umek, Avgust Černigoj; v tretji vrsti z leve: Branko Pegan, Edvard Lapornik, Jože Seražin, Stanislav Žitko, Metod Turnšek, Bogdan Novak, France Zupan, France Habjan, Ivan Šavli, Stanislav Žerjal.

in še kaj. Tako so se zbirali podatki za knjigo, ki naj bi zaokrožila vse, kar se je v teku stoletij zgodilo v tej naši skupnosti. Nekateri podatki so bili že objavljeni v kakem koledarju ali po raznih revijah in časopisih. Potrebno je bilo vse to povezati in podrobno analizirati. In to je sedaj zbrano v novi knjigi, na katero sicer nisem veliko mislil. Kar sama se je ponudila ob tako obilnem gradivu.

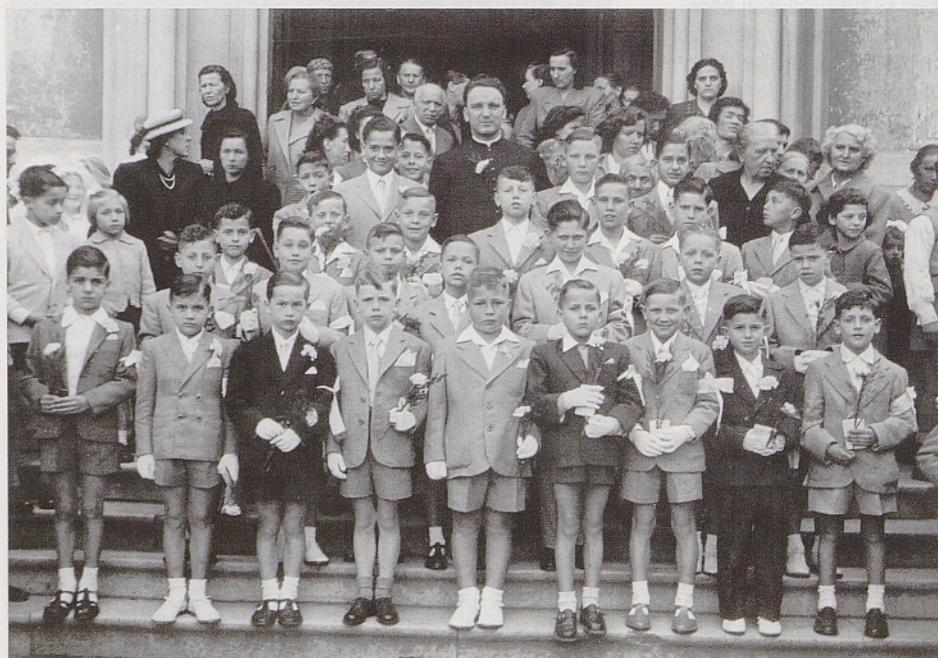
Osrednji del knjige prikazuje tako imenovano "ricmanjsko afero". V bogato dokumentiranem prikazova-

nju vzrokov, zapletov, razpleta in posledic teh dogodkov je čutiti, da sicer vestno beležite vse dogodke, da skušate razumeti ravnanje Ricmanjcev, prikazujete jih kot žrtve spleta okoliščin v lokalnih in širših cerkvenih ter državnih krogih. Je moj vtis pravičen?

Ta del ricmanjske zgodovine me je zanimal še iz otroških let, ko sem bil ricmanjski sosed in so mi že starši velikokrat govorili o tem vprašanju in tako vzbujali mojo otroško radovednost. Spominjam se iz svojih dijaških

let, ko smo se študentje o počitnicah skrivali najrajši v kakšni kraški jami, da ne bi vzbujali radovednosti in šikaniranja od strani fašistične policije. Prijatelji so me nekoč prosili, naj kaj povem in napišem o "ricmanjski aferi". To sem tudi poskusil in tako pripravil svoje prvo predavanje na tiste davne čase.

Ricmanjcev in takratnih njihovih odločitev nisem mogel nikoli opravičevati in še danes tega ne morem. Vendar sem skušal kot župnik njih ravnanje razumeti, zlasti zato, ker sem zmeraj menil, da so bili na vsak način za-

Prvoobhajanci v Rojanu 1953.

peljani od takratnih liberalnih krogov. Žal ni bilo v vasi takrat nobenega treznega intelektualca, ki bi jih mogel primerno informirati. Razen seveda dr. Požarja, ki pa je bil močno povezan z različnimi advokati in je postal sam njihova žrtev. Po drugi strani je naletel na odločen odpor dolinskih župnikov, ki so hoteli ostati pri svojih pravicah. Časi so se namreč naglo spreminjali in primanjkovalo je ljudi s širokimi pogledi tudi v cerkvenih krogih. Spreminjala se je tudi politika, tako državna kakor cerkvena.

Dr. Požarju je treba vsekakor priznati veliko ljubezen do naroda in še posebej do ricmanjske skupnosti. Morda ga je nekoliko zapeljala njegova pravna usmeritev in premajhna povezanost s sobrati duhovniki, ki bi mu lahko primerno svetovali tudi v pastoralnem pogledu. Mislim, da je dozorel v človeka in duhovnika še posebno pozneje na Krasu, ko je skušal pozabiti na preteklost in svojemu narodu koristiti tudi s svojo čudovito knjižnico, ki še danes obstaja in priča o njegovi široki kulturni razgledanosti.

Ta knjiga predstavlja temeljni kamen za zgodovino Ricmanj in ricmanjske župnije. Ker pa je zastavljena tako široko, ste verjetno morali izbirati gradivo in ga krčiti. Verjetno Vam je ostalo še veliko materiala, posebno iz novejše zgodovine župnije, ki bi ga bilo vredno objaviti, npr. župnijsko kroniko Vaših predhodnikov, od katerih objavljate le kakšen odstavek, ali podrobnejše zapise o Vašem delovanju v župniji (obnovi cerkve, župnišča, gradnji Baragovega doma, kapele sv. Leopolda, itd.), ki jih iz skromnosti ali obzirnosti le na kratko omenite. Imate namen nadaljevati in dopolnjevati to delo morda s krajšimi izseki bogate ricmanjske zgodovine?

V resnici sem na tak opis dogodkov v Ricmanjih večkrat pomislil že kmalu po svojem prihodu v župnijo. Vedno so me pri tem zadrževali sami domačini, ki so precej drugače gledali na svojo preteklost in morda tako gledajo še danes. Takrat so bile namreč žive še nekatere neposredne priče takratnih dogodkov. Pozneje so ostali njih sinovi in vnuki, ki niso veliko drugače mislili od svojih očetov. Skoraj vsi so bili namreč ponosni na svojo preteklost in bi težko prenesli, da bi kdo drugače mislil in pisal. Skratka časi še niso dozoreli za podobno izpoved. Lahko bi naletel na povsem negativno zadržanje in celo odpor. Tudi Cerkev bi zato trpela. Zdi se mi, da so danes časi le nekoliko drugačni in bodo morda ljudje

prenesli tudi novo kritično gledanje na nekdanje dogodke. Povsem miren in gotov pa tudi nisem, da bodo vsi knjigo sprejeli in s tem njeno sporočilo.

Morda bi se dalo še kaj povedati iz zgodovine Ricmanj, saj prihaja na dan vedno novo gradivo. Morda bo kdaj pozneje še čas, da se to delo dopolni. Tudi zato, ker se je iz arhiva marsikaj izgubilo. Dr. Požar je namreč skoraj vse listine in dopise vzel s seboj na Kras in bo težko vse nazaj dobiti. Druge stvari so spet morda preveč sveže, da bi se o njih moglo pisati.

Vsekakor je tukaj začetek opisa neke župnije, kar bi lahko dalo pobudo še drugim, da bi raziskovali našo preteklost ter jo zapustili prihodnjim rodovom. Morda bi s tem vtili novega življenjskega kisika našim ljudem na Tržaškem.

Ste imeli pri sestavljanju te knjige kak poseben namen?

Morda sem imel v podzavesti pri tej knjigi res nek poseben namen. In to je bil predvsem pastoralni. Večkrat sem razmišljal, kako priti do bolj oddaljenih župljanov, s katerimi so stiki skoraj pretrgani ali bolj površni. To velja še posebno za čas, ko ne morem več iz zdravstvenih razlogov redno obiskovati vseh družin v župniji, kakor bi bila moja želja in dolžnost. Morda bo prav ta knjiga postala nov način in sredstvo, kako ponovno vzpostaviti zrahljane stike in predstaviti ljudem njih zgodovino, ki bi morala biti učiteljica tudi rodovom, ki prihajajo. Saj velja, da vsi rastemo iz svojih korenin. In te korenine so predvsem krščanske. Tega ne bi smeli pozabiti zlasti sedaj, ko se pripravljamo na tretje tisočletje našega odrešenja. Ob skorajšnjem jubilejnem letu 2000 potrebujemo nekaj kažipot v prihodnost, pa tudi spravo s preteklostjo ob razmišljanju o svojih omejenostih in slabostih, ki so predolgo obiskovale naše dosedanje življenje. Bog daj, da bi vsaj nekaj tega dosegli in pogumno zakorakali v nove čase.

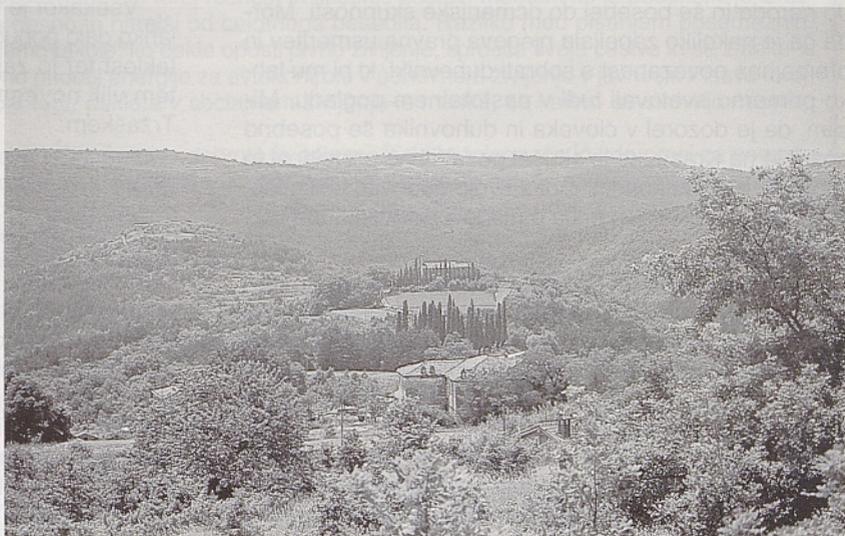
Z nekaterimi sorodniki po zlati maši na Trsatu (25.4.1996).

Truške, duhovno središče v slovenski Istri

Leda Dobrinja

“Ako mislite, da sta tem ljudem zares potrebni dve sveti maši, da mnogi ne bi ostali brez službe božje... Vam bom pač dopustil, da ob večjih praznikih mašujete dvakrat... Vaša hiša stoji v samoti: po mojem Vam je potrebna dobra puška in dober pes in veliko opreznosti, da se Vi in Vaše sorodnice obvarujete nesreče. Previdnost in pametna skrbnost nikdar ne škodujeta, nasprotno pa se neprevidnost večkrat drago plača...” čara vzdušje tega kraja pismo škofa Dobrile tedanjemu župniku v Truškah, Francu Koscu, daljnjega leta Gospodovega 1877.

Mrtvi žep med kraji, ki padajo k buzetski dolini in kraji ob bujski prometni žili, spada v župnišče Truške. Ta zajema kraje, ki ležijo med gornjim tokom reke Drago-

Truške so sestavljene iz zaselkov, katerih nazivi so hkrati pogosti priimki ali nadimki teh krajev: Bočaji, Kozloviči, Jurasi, Gunjači. Srce kraja je Kortina. To je manjša skupina hiš, kjer je bila včasih šola, gostilna in trgovina. Kortine srečamo v Istri zelo pogosto v sklopu večjih vasi. Pomensko se navezujejo na izraze corte, cortile. Prvotno naj bi tam bile manjše ograjene “utrdbе”. Povezujejo jih tudi z manjšimi vojaškimi postojankami. Na fotografiji: pogled na Kortino in faro. (Foto: L. Dobrinja)

Ob cerkvi sv. Kancijana so zasajene ciprese. Od tam se nudi razkošen pogled na griče in gnezda zaselkov ter divje grape, ki padajo v Dragonjo. Nad pokrajino vlada mir in pokoj, v jasnih nočeh pa se stotine zvezd približa prebivalcu. Delo boga in človeka. Kot nalašč za stik s sabo, naravo, veseljem in zastavljanjem vprašanj o svojem izvoru. Pravo meditativno ozračje. Na sliki: ciprese zastirajo pogled na preprosto zunanjost cerkve. (Foto: L. Dobrinja)

nje in njenim pritokom Rokavo. Vas, sestavljena iz zaselkov, je raztresena po jugovzhodni strani hriba, ki na eni strani vstaja iznad gračiške doline in pod Borštom pada v dolino. Na sredi pobočja kot na naravnem pomolu stoji cerkev sv. Kancijana z župniščem. Sem je v preteklosti težil okoliški živelj.

Ob cerkvi, obdani s cipresami, je bil stoletni sedež župnije, s tem pa tudi duhovno središče. Z dejavnostjo duhovnikov in mogoče menihov, šolskih bratov, ki so začeli z učenjem pisanja in kasneje narodnim buditeljstvom. Prav tako tudi s socialno dejavnostjo, organizirano v bratovščinah za pomoč v bolezni, skrbi za nravno življenje in pravičnost. In seveda je bila cerkev mesto srečevanja z umet-

Pomemben dokument o življenju v katastrski občini Truške je popis iz začetka 19. stoletja, ki je bil "odkrit" v italijanskem državnem arhivu. Govori o revnosti in nepismenosti, majhnih hišah s kamna, pokritih s slamo, velikem številu otrok, enem ali dveh volih pri hiši ali ovci. Domačije so premogle pašnik, kakšno njivico, kako oljko, oves, komaj za svoje potrebe. Na fotografiji: stara domačija na Vršiču, "starih" Truškah. (Foto: D. Bizjak)

di..." Iz zapisov pa poročevalec, že omenjeni duhovnik Kosec, ni mogel določiti časa in če se ni morda nahajala na griču Vršič, kjer so ljudje kazali razvaline neke cerkve.

Tudi drugi zapisi navajajo, da je bila župnija in župnišče na to samotno mesto premeščeno iz sosednjega griča Vršiča, ki da so bile nekoč stare Truške, imenovane Čeruške. Prebivalstvo se je množilo, zato se je zdelo gorečim škofom pametno cerkev premestiti na mesto, bližje ljudem. In zgradili so cerkev sv. Kancijana. Tako škof Naldini 1700. leta. In še našteje, da je v sedmih vaseh, ki so spadale pod Truške, 12 cerkva, kjer je delovalo 18 bratovščin. Ni bilo lahko najti v celi Istri kake druge, čeprav večje župnije, kjer bi ljudje skrbeli za božjo čast tako organizirano, kakor v Truškah, pravi.

Zgodbo tukajšnjega življenja pa nam bodo ob pomoči splošnega vzdušja iz starih pripovedi o turških časih pomagali sestaviti tudi drobci iz poročila apostolskega

vizitatorja. Župnijo je obiskal konec 16. stoletja. In navaja. Revščina pesti prebivalstvo in njegovo število je v času epidemije kuge močno upadlo. Po diocazah živi le katoliško prebivalstvo. V škofiji ni heretikov. Skrbelo ga je moralno stanje klera in ljudstva. Bil je pomirjen. Ugotovi tudi, da po župnijah uporabljajo bogoslužne knjige v ilirskem jeziku. Glagolsko

Vsebina življenja Istranov je bila vedno trdo kmečko delo in skrb za preživetje. Skozi stoletja plime in oseke obljudenosti, bolezni in nove naselitve. Selilo se je ljudstvo, cerkve in vaška središča. Še danes se življenje Trusovcev vrti okrog zemlje in kamna. Na sliki: gospodinja se pripravlja na presajanje paradižnika. (Foto: D. Bizjak)

Istrska pasma močnih belih volov z zavrtimi rogovi je v slovenski Istri izumrla. Prav tako ne srečamo več oslov in ovac. Na sliki: koze, stare spremljevalke polotoka le tu in tam najdejo svoje domovanje med "zineštro". (Foto: D. Bizjak)

bogoslužje je bilo med "Sclavi" splošno razširjeno. Tudi bratovščine so bile torej v tej dobi zelo razširjene.

Vsakemu po svoje bo govorilo tudi suhoparno naštevanje imetja cerkev in bratovščin. Dve slabi, pokrpani albi, dva rdeča mašna plašča, dva misala v ilirščini s trakovi, vrčki iz kositra, dva keliha, tabernakelj, svetilka, dva zvončka, devet prtov. Zastave za procesije, razpelo. Zakaj pa so bila okna cerkve z mrežami in brez lin? Zakaj poudari, da so vrata varna? Kaj pove kor s sedeži in balkonom? Kako so živeli verniki, ki so dajali cerkvi mero pšenice in ovsar ter mero vina? Kako je preživele 40 družin, ki je dajalo kvarter pšenice in vsakršnih pridelkov in vina? In kateri sta bili naselji, ki sta dajali kvartez jagnjet v skupni vrednosti 60 dukatov?

Pa kako je bilo po drugih vaseh, Vršiču, Borštu, Laboru, Glemu, Loparju, Popetrah, Trseku? Sam se zanima bolj za cerkvice. Vse so jih imele. Vse cerkve so bile posvečene, pokrite, z okni in so se zapirale. Vse so imele zvon in posvečen oltar. Bile so srednje okrašene in so imele, kar so potrebovale za maševanje. Vse so imele pokopališče, razen sv. Brigite. V vaseh so bratovščine skrbele za cerkve. In obračun so dale župniku, ki je zapisal dohodke in stroške. Pa župnik je bil srednje izobražen, kot so bili splošno Ilirci.

Leta 1885 je tudi v vasi Trsek ob cerkvi sv. Brigite že ležalo pokopališče. Tega leta je divjala kolera. Pokopališče ob cerkvi sv. Kancijana je postalo premajhno, da so ga opustili in poskrbeli za novega ne daleč od župnijske cerkve. Istega leta je bil zgrajen tudi zvonik, imenovan "Škarica". Imel je okni, trdi poročilo, da so se mogli zvonovi obesiti. In vidi hudiča, že po 12 letih je zvonik razrušila strela, je še zapisal duhovnik Kosec in zabeležil, da v

Versko, pa tudi družabno življenje se je odvijalo preko maš, romanj, procesij, šager in drugih verskih praznikov. Sled starih običajev se je zabrisana ohranila do danes tudi preko procesij. Na sliki: procesija v Glemu, enem od glavnih ciljev starih krajevnih romarskih poti. (Foto: D. Bizjak)

župniji tedaj ni obstajala več nobena bratovščina. Po knjigi dohodkov koprškega škofa je sklepal, da so imeli "šolski bratje" v preteklosti med premoženjem škofijskega posestva tudi vinograd. Tega ni posebej omenjal, a verjetno je stal tudi za njegovega časa.

Župniki so pred in za njim sledili drug drugemu, cerkvice so se selile in dograjevale, bratovščine cvetele in zamirale, župnija je bila požgana in na novo obnovljena. Še danes pa znotraj kamnite ograde župnišča stoji stari vinograd, ki čaka novih romarjev, želnih resnice.

Na griček na cerkveno posestvo spontano prihajajo kolesarji. Zadržijo se pod starimi murvami ob lepem razgledu ali pod kakijem znotraj ograjenega dvorišča, iz katerega skozi kamniti prehod vstopimo v Gospodov vinograd. Na sliki: Mladi obiskovalci za zabavo skrbijo sami. (Foto: D. Bizjak)

Pozabljena ajda

Bruna Pertot

Pod neoporečno svetlikajočim se stebлом kipi temno rjava torta s prerezom napolnjenim z brusnicami. So prav brusnice. So so. Brez sence dvoma. Hm. V tem letnem času: so gotovo zamrznjene. Z nosom na steklu ugotovim, da niso, da so takorekoč kristalizirane v sladkorju. In tisto rahlo, luknjičasto, temno testo, polno domačnosti, ki vabi: "Pokusi in blagruj se!"

Pri Novem Svetem Antonu zvoní poldne. Jutranji zajtrk ni več niti spomin in kosilo je samo nekakšno medlo sanjarjenje, nekaj, kar sicer bo, a se nam zdi še tako zelo daleč.

"Še kaj?" uganem olikano nestrpnost onkraj stekla. "Prosim še košček tega... ne ne, prosim velik kos tega s čokolado. Malo več, tako, da."

Pa ni čokolada. Še malo ne. Je ajda. Je prava ajdova torta, nekakšen slavospev tako zelo malo poznani, tako zelo pozabljeni, tako malo cenjeni ajdi. To izvem v slaščičarni sredi mesta, še celo po naše ni to razložil gospodinja, ki je ujela nekaj besed med menoj in sosedom.

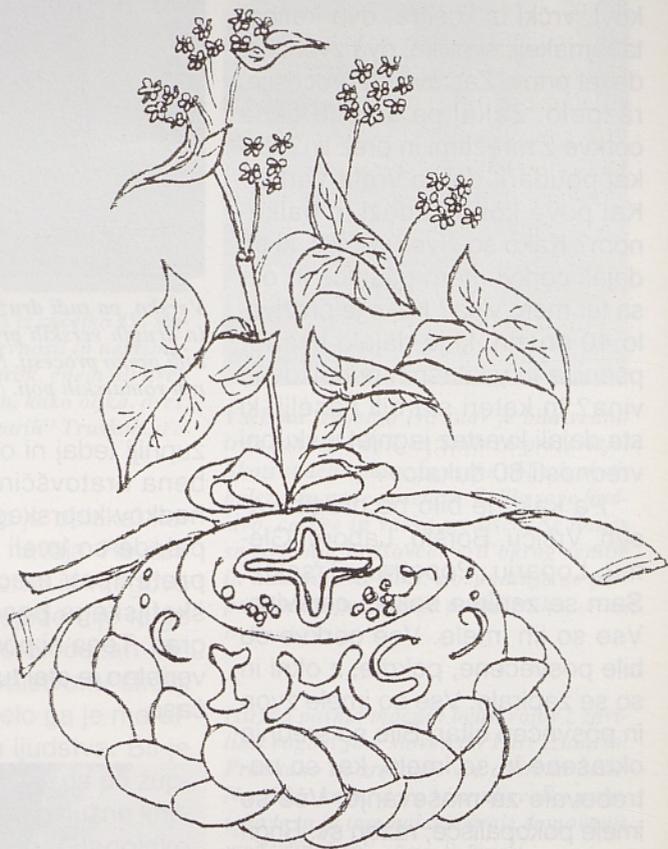
Ajdova torta...

Pobožno jo neseva skozi ta marčni dopoldan: pobožno, ker so nas v otroštvu hranili tudi s svetim spoštovanjem do vsega, kar daje zemlja.

Na soncu je vroče, ob vogalih pa vleče marčno nagajivo in strupeno. Braniti se je treba. In ta ajdova torta je kot nalašč ustvarjena za to. Pa ni samo izdatna opora našemu duševnemu in telesnemu ravnovesju v tem vesplošnem zelenem prebujanju: ajda ima v sebi nekaj prav posebnega, pradavnega, magičnega in osrečujočega. Je dobesedno nabita z življenjsko silo, je snovno tako zgrajena in naravnana, da je skoraj ni jedi, ki bi bila primernejša za naše izgorevanje. Kar je suho in zdravo hrastovo drvo za ogenj, to je ajda za naše telo.

Vidim se v šolski klopi, kot bi bilo pred nedavnim in, s hrbtom naslonjenim na kateder, profesor bere iz Murnovih del in se nam čudi: "Da ne poznate ajde?" Ne. Ne poznam je. Pa ne le jaz.

"In tudi ajdovih žgancev ne?" Tudi teh ne, smo razočarani sami nad sabo. Boječe pripomnim, da je naša pokojna stara teta včasih še kuhala nekakšno sivo ajdovo polento in spomin nanjo ni bil nič navdušujoč. Na polento namreč. In profesor je bral dalje in je bilo, kot da je z nami v razredu samo njegovo telo, a duša in srce sta se potepala daleč nekje in uživala nam nepoznano srečo.

Tisto poletje sem prvič v življenju pokusila ajdove žgance in videla dolenska ajdova polja v cvetju, ko ajda medi, ko ajda zori (glej, sem si rekla, kam je romalo profesorjevo srce...) in sem gledala v živo Murnovo pesem o ajdi: "Kakor bela grud gorka od krvi mlade radosti v cvetju ajda diši." In: "Kadar klas šumi, kmet počije se, kadar ajda diši, ji odkrije se."

Glas zvona se je medtem izgubil med strehami in poldan je mimo. Toda prisotnost ajde ostaja in živa je želja po njenem utripanju v vetru, ko cveti, rožnato belo, cveti, kamor ti nese oko in jo obiskujejo oblaki čebel za ajdov med in so ure polne božjega snovanja.

Treba bi se ji bilo odkriti, da, njej, ki je po nam neznanih semenskih poteh prišla menda iz Mandžurije in tako radodarno in popolno hranila rod za rodom hribovitih pobočij Evrope in Azije. Kamorkoli je prišla, so jo sprejemali z odprtimi rokami ter ustvarjali iz nje raznovrstne kruhe in pogače, kekse in palačinke, kaše

in polente, rezance in cmoke, narastke in potice, saj je prinašala zdravje in moč, ker da vsebuje poleg kopice dragocenih mineralov tudi dve zamotani stvarci, rutino in fagopirino, ki sta prava angela varuha za vse ožilje, možgane in pamet! "Poligonum fagopyrum", ki jo uvrščamo med žita, ker rodi rdeče rjavkasto zrnje. In vendar ni žito!

Sklenila sem, da moram na vsak način poiskati vsaj nekaj tega dragocenega praška. Pa je ne najdemo kar tako na vsak korak te ajdove moke. Enkrat je in drugič je ni. Še manj enostavno je najti recept za ajdovo torto, ker da je prava redkost. Potem pa odkriješ, da drugje ni ne redkost in niti skrivnost; da poteka vse natanko kakor pri navadnih zemskih tortah: penjeno maslo, penjeni rumenjaki in sladkor, moka, sneg do trdega snega obdelanih beljakov, pečica in amen.

Od spretnosti, potrpljenja in sreče je potem odvisno, če jo bomo lepo in rahlo polnili z brusnicami, s pisanimi marmeladami in pehtramovo kremo ali če bomo z dolgim nosom težkali nevstali in packasti izdelek in ugibali, kaj bi z njim. Vsekakor pa moramo začeti z delom v prepričanju, da bo uspeh enkrat. Tudi smetano pripravimo, ker je ni lepše kot je temna torta z belimi kosmi in rdečim nadevom.

Kar pa lahko spečemo brez vsakega strahu pred neuspehom, je ajdov kruh z mandeljni in orehi, ki ga zamesimo iz dveh delov temne in enega dela pšenične moke ter mu dodamo kvas ter zmloto suho sadje. Obdamo ga s kito iz bele moke, okrasimo ga z nageljčki, grozdki in klasi iz belega testa, z IHS in z vsem, kar nam v tistem trenutku srce prišepeta.

Prispevajte v sklad za kulturo in za naš sedež v središču mesta

Aleksander Furlan

U slabem vremjene

*"Ne huade zmjeren za mano,
pogljede kašno vreme je, kaku veter devjã,
uestane u guarquem doma."*

Tu pravem ta muaje, vre ued k'r se poznamo.

*Kaku v'm čjem povet, me je anomalo sram,
de grjem poslušat burjo jen murske valove;
kaku štrka dež jen še druge glasove.*

De tu muziko slišem, muerem bet sam.

*U an'mo aute pr kraje, rabšta de use trjese;
an f'nt miga z glavo, muej Bug, kaku tu prenese.
Kešen mo be mogo reč, mo jet povet,
nej pride uen, de tude zanj je lep Buažje svet.*

*Še se murje prute brege zaganja,
u burje an dreuček globuako se sklanja.*

*Še n'm ueblake pošiljejo dež,
u kratkem, prou vele, sem mueker ku meš.*

**AKCIJA
10.000 LIR
SE NADALJUJE**

Primorski padalci iz skupine ISLD Ciril Kobal

V prejšnji številki Mladike sem objavil odlomek iz dokumenta načelnika Ozne A. Rankovića, ki septembra 1944 svari slovenski del Ozne pred padalci, ki so jih Angleži iz Kaira poslali v Slovenijo, češ da imajo tudi nalogo, da prodirajo v narodnoosvobodilno vojsko in v ustanove Federativne Jugoslavije. V dokumentu je naštetih nekaj padalcev.

Eden izmed preživelih članov skupine, gospod Ciril Kobal iz Kopra, se je prijazno oglasil s temeljitim dopolnilom, ki ga spodaj objavljamo. Iz njega in iz spremnega pisma izhaja, da je angleška služba ISLD poslala na Primorsko oz. v Jugoslavijo mnogo večje število padalcev kot pa tistih sedem ali osem, ki jih navaja Ranković. Še druge padalce je poslala služba SOE (Special Operations Executive), na primer Cvetka Šuligoja in Stanka Simčiča, katerih spominski zapis je bil objavljen v prejšnji Mladiki, nekaj tudi ameriška obveščevalna služba OSS (Office of Strategic Services).

Kaj točno pomeni kratica ISLD, ostaja sporno. Sam bi vztrajal pri imenu Inter-Services Liaison Department, ker ga omenjajo angleški zgodovinarji, ki dodajajo, da je bila ta kratica kritje za vojaško obveščevalno službo MI6 oz. SIS (Secret ali Special Intelligence Service) na tistem območju. O tem na primer piše v uradnem arhivskem vodniku Louise Atherton (S.O.E. Operations in Africa and the Middle East, A Guide to the Newly Released Records in the Public Record Office, London 1994).

Ciril Kobal pa opozarja tudi na napake v seznamu Ozne. Pavel Kalc z Opčin na primer ni bil padalec, temveč intendant, ki je na Visu skrbel za pošiljanje opreme in potrebščin obveščevalcem-radiotelegrafistom. Ivan Volarič in "Potočnik" sta ena in ista oseba, saj je bilo Potočnik ilegalno ime iz časa vežbanja na Bližnjem Vzhodu. Ivan "Vremec", ki je omenjen v seznamu, je bil Ivan Mikuž. Ko pa dokument omenja, da so "nekje v Jugoslaviji spustili tudi nekega Bevka", gre v resnici za Cirila Kobala, ki pa so ga na Vis prepeljali z ladjo.

O nekaterih primorskih fantih, ki jih v svojem dopolnilu omenja Kobal, je Mladika v letniku 1995 že prinesla nekaj še neobjavljenih dokumentov. Nekaj pa jih bo sledilo v prihodnjih številkah.

Za konec še popravek elektronskega tiskarskega škrata v prejšnji številki. V prvi vrstici na strani 20 se pravilno bere: "prof. Rudolf in Rybář".

Ivo Jevnikar

Organizacija ISLD (Intelligence Service Liaison Department), vojna obveščevalna služba, ki je med drugo svetovno vojno delala v okviru Glavnega poveljstva zavezniških sil na Bližnjem Vzhodu (AMEF HQ), je v letih 1943-44 poslala v Jugoslavijo oz. Slovensko Primorje naslednje padalce:

1. Iz prve skupine, formirane v Kairu aprila 1942:

1. JOSIP DOLENC - PEPI, vodja skupine. S padalom je pristal na Primorskem (v Dolu pri Čepovanu) dne 10. maja 1944 skupaj z angleškim majorjem Watsonom. Tolmač pri poveljstvu 9. korpusa NOV in POS. Premješčen v XXXI. divizijo in nato v Mehanične delavnice 99d v Črmošnjicah, kjer je delal od avgusta 1944 dalje. Po koncu vojne je nekaj mesecev delal prej na pošti v Trstu, kasneje pri neki tvrdki v Ljubljani, kjer ga je OZNA 16. decembra 1945 aretirala in za njim ni sledi.

2. MIROSLAV KRIŽMANČIČ, rojen 7. avgusta 1919 v Slopah pri Materiji. Radiotelegrafist. Pristal s padalom na Banjski planoti v noči od 17. na 18. marec 1943 (v trojki s Semoličem in Severjem) k enotam 9. korpusa NOV in POS. Umril kot upokojeni kapetan JA leta 1964.

3. RADOSLAV SEMOLIČ iz Mirna pri Gorici, rojen 30. novembra 1918. Radiotelegrafist. Pristal na Banjski planoti (v trojki s Križmančičem in Severjem) v noči od 17. na 18. marec 1943 k enotam 9. korpusa. Poročnik JA, poleti 1945 se je za njim izgubila sled.

4. NIKOLAJ SEVER (ilegalno ime JUG), rojen 4. decembra 1913 v Budanjah pri Vipavi. Pristal v noči od 17. na 18. marec 1943 na Banjski planoti kot vodnik v trojki s Križmančičem in Semoličem. Po vojni v JA. Poleti 1945 se je za njim izgubila sled.

5. VENCELJ FERJANČIČ - ADAM, doma iz Idrije, rojen leta 1919. Radiotelegrafist. Pristal v Smrečju nad Vrhniko (v trojki z Božnarjem in Kolerjem) v noči od 17. na 18. marec 1943 pri četniški enoti majorja Karla Novaka. Ob koncu vojne aretiran od OZNE, a po zaslišanjih izpuščen domov. Leta 1947 se je poročil in z ženo ter hčerko odšel v Argentino (Buenos Aires), kjer živi še danes.

6. ANTON BOŽNAR - BLAŽ, Žagarjev iz Polhovega Gradca, star 34 let. Radiotelegrafist, poslan iz Londona oz. Kaira k četniški enoti majorja Karla Novaka. Prispel (v trojki s Ferjančičem in Kolerjem in z istim letalom) v noči od 17. na 18. marec 1943. Zajet pri Turjaku 16. septembra 1943. Pozneje ni sledu o njem.

7. BOJAN (BOGOMIR) KOLER (ilegalno ime REJC, pozneje ČRTOMIR) iz Idrije, rojen 9. januarja 1921. Pristal kot vodnik v trojki s Ferjančičem in Božnarjem v noči od 17. na 18. marec 1943 v Smrečju nad Vrhniko oz. pri Treh kraljih pri četniški enoti majorja Karla Novaka. Ker se je povezal s partizani in je nameraval k njim prestopiti, so ga četniki poleti 1943 ubili.

8. ALOJZ SIVEC iz Libušnjega pri Kobaridu, rojen 27. decembra 1912. Radiotelegrafist. Pristal s skupino "Livingstone I" (Lenščak, Božič, Simčič, Sivec) v noči od 18. na 19. julij 1943 na Šentviški planoti pri GŠ NOV IN POS. Pozneje komandir čete v Cankarjevem bataljonu. Zadnjič je svojcem pisal 23. oktobra 1945, potem ni več nobene sledi za njim. Proglašen je za mrtvega 31. decembra 1945.

9. LEOPOLD ŠIRCA iz Podkrajja pri Colu, rojen 25. januarja 1919. Pristal s padalom kot radiotelegrafist v skupini "Vravec" (Črnigoj, Fegec, Širca, Vidrih) na planini Javornik 17. avgusta 1943. Umrl v prometni nesreči na službeni poti v JA 2. decembra 1945 v Ajdovščini.

10. IVAN PARON, rojen 1920 v Gorici, pred vojno živel v Vipavi. Avgusta 1942 poslan kot radiotelegrafist skupaj z letalskim kapetanom Naumovičem in letalskim poročnikom Vemičem iz jugoslovanske vojske v štab Draže Mihailovića v Črno Goro. Iz brzojavk, ki jih je dešifriral in prevajal Josip Dolenc v Kairu, se je izvedelo, da so ga četniki ubili, ker da je hotel pobegniti k partizanom. Starše so baje obvestili, da se mu padalo ni odprlo.

II. Iz druge skupine, formirane v Kairu januarja 1943:

11. FRANC VIDRIH, "MALI" (ilegalno ime: LOZEJ), rojen v Podragi 25. marca 1922. Radiotelegrafist, pristal s skupino "Vravec" (Črnigoj, Fegec, Širca) na planini Javornik blizu Cola 17. avgusta 1943. Po kapitulaciji Italije so ga zajeli Nemci in odvedli v vojno ujetništvo. Domov se je vrnil 11. novembra 1945. Umrl je 31. avgusta 1983 v nesreči s traktorjem.

12. MILOŠ ADAMIČ (ilegalno ime: DUGULIN) iz Škrbine na Krasu, rojen 1. junija 1919. Radiotelegrafist. Pristal s padalom nad Čepovanom 18. septembra 1943 skupaj z Alojzom Knezom. Po vojni ostal v JA. Poleti 1945 aretiran v Ljubljani. Za njim ni sledu.

13. ALOJZ KNEZ, rojen 18. junija 1918 v Mariji na Zili na Koroškem. Radiotelegrafist, pristal skupaj z Milošem Adamičem nad Čepovanom 18. septembra 1943. Aretiran od Nemcev je uspel pobegniti in živ dočakati konec vojne.

III. Septembra 1943 (kmalu po kapitulaciji Italije) se je služba ISLD preselila v Bari in tam nadaljevala z delom pod novim imenom "N. 1 I (U) SECTION" (U=IU=YOU, verjetno torej: Sekcija št. 1 za Jugoslavijo).

Od tam so bili poslani:

14. CIRIL KOBAL (ilegalno ime: BEVK, YANE), rojen 11. oktobra 1920 v Ponikvah na Krasu. Radiotelegrafist. Prišel iz Barija z zavezniško bojno ladjo na Vis in od tam, v sporazumu s štabom mornarice NOVJ, s partizansko ladjo NB 8 - Kornat 29. februarja 1944 na Dolgi otok k štabu 3. pomorskega obalnega sektorja za zvezo med tistim štabom in glavnim zavezniškim poveljstvom na Bližnjem Vzhodu. Živi v Kopru.

15. ANDREJ ŠKERJANC (ilegalno ime: LIKON), rojen 16. oktobra 1921 v Postojni. Radiotelegrafist pri enotah 4. jugoslovanske armade v Dalmaciji leta 1944, zlasti v bojih za Knin. Padel na Visu ob koncu julija 1944.

16. MILAN GOLOB (ilegalno ime: ČOK), rojen 12. oktobra 1918 v Grahovem ob Bači. Radiotelegrafist. Prispel z ladjo iz Barija preko Visa in Dolgega otoka v Istro konec junija 1944 skupaj z Ivanom Volaričem. Padel kot

borec Istrskega odreda poleti 1944. (Vir: Istrski odred, str. 849.)

17. IVAN VOLARIČ (ilegalno ime: POTOČNIK), rojen 17. februarja 1910 v Idrskem. Radiotelegrafist. Prispel skupaj z Golobom z ladjo iz Barija preko Visa in Dolgega otoka v Istro konec junija 1944. Za njim ni sledu.

18. MILAN BOŠTJANČIČ (ilegalno ime: BENKO) iz Harij pri Ilirski Bistrici, rojen 11. oktobra 1915. Radiotelegrafist. Konec junija 1944 se je z zavezniško podmornico iz Barija izkrcal na istrski obali skupaj s še dvema obveščevalcema (Golob in Volarič?), ki sta ostala pri istrskih partizanih. On pa je šel, sedaj z ilegalnim imenom MIRKO DEBELJAK in s prepustnico bužetskega vojnega področja, v Istrski odred na Kozjane. Sprejeli so ga z nezaupanjem. Po nalogu GŠ NOV in POS 20. julija 1944 napoten (z oboroženim spremstvom!) na Komando mesta Črnomelj (vir: Istrski odred, str. 384). Od takrat je pogrešan. S sodnim sklepom proglašen za mrtvega z domnevnim datumom 10. maja 1946.

19. IVAN MIKUŽ (ilegalno ime: VREMEC) iz vasi Trebče pri Črnem Vrhu nad Idrijo, rojen 19. oktobra 1922. Prispel iz Barija v Črnomelj 9. junija 1944 skupaj z Zvonkom Jelenom. Bil je radiotelegrafist v zavezniški vojni misiji pri 9. korpusu NOV in POS. Domov je prišel spomladi 1948, bolan za jetiko. Kmalu zatem je v bolnišnici umrl 22. maja 1948.

20. ZVONKO JELEN - ANTON, rojen 6. februarja 1924 v Slovenj Gradcu. Prišel je iz Barija 9. junija 1944 skupaj z Ivanom Mikužem. Padel 13. marca 1945 pri Vesecu v Suhi Krajini.

Nekaj podatkov o predstojnikih in o pomožnem osebju:

Neposredni vodja obeh skupin: JOSIP DOLENC (tudi inštruktor).

Inštruktor radiotelegrafije: narednik ALLEN ZABLJU-DOVSKY (poljski Jud).

Disciplinski starešina (samo pri prvi skupini): poročnik RYBÁŘ.

Komandir enote: kapetan CLARK (Anglež z znanjem srbohrvaščine, pred vojno je bil konzularni predstavnik v Zagrebu).

Štabni oficir, odgovoren za enoto: major J. MILLER (Škot).

Pobudnik, organizator in oficir za zvezo z zavezniškim in jugoslovanskim štabom v Kairu: kapetan prof. IVAN RUDOLF.

Pomožno osebje: kuharja v Kairu ZORO PIŠOT iz Sela pri Črničah, umrl doma leta 1985, in FRANC MEZGEC iz Slivja pri Markovščini, umrl doma (1957?); kuharica v Bariju (september 1943-avgust 1944) SLAVA BOŠTJANČIČ por. RUPNIK, umrla v Ljubljani leta 1992 ali 1993.

Oskrbniška družina v Kairu (1942-43): IVAN MERLJAK - NETKO iz Bukovice pri Volčji Dragi, žena OLGA (glavna kuharica), hčerka MARICA, študentka, živi v Portorožu, sin IVO, dijak, mlad umrl.

Viri: Jože Vidic, Angleški obveščevalci - vohuni ali junaki, Ljubljana 1989; Ciril Kobal, udeleženec, osebni spomini.

Iz delovanja Društva slovenskih izobražencev

Trije posnetki s škofovega predvelikonočnega obiska v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu. Novi tržaški škof E. Ravignani si je pred začetkom večera z velikim zanimanjem ogledal razstavo, ki jo je Mario Magajna posvetil blagemu rajnemu škofu Bellomiju (prvi posnetek zgoraj).

Tudi v tej številki Mladike podajamo kratek pregled kulturnih in družabnih srečanj v Peterlinovi dvorani v preteklem mesecu. Prvo srečanje, ki ga še nismo zabeležili, je bilo 17. februarja, ko sta prof. Nada Pertot in dr. Zvone Štrubelj predstavila dve novi knjigi, ki sta ju ob koncu lanskega leta izdala prof. Ivan Artač (Trubadur z vrtnico) in dr. Drago Štoka (študija o openskem župniku Andreju Zinku). Naslednji ponedeljek, 24. februarja, sta prof. Suzana Pertot in prof. Riccardo Lucio predstavila raziskavo o govoricah slovenskega dijaka v dvojezičnem okolju. V ponedeljek, 3. marca, je dr. Andrej Studen predstavil zgodovinsko poljudno revijo "Zgodovina za vse". V ponedeljek, 20. marca, sta Sonja Gregori in Franka Slavec prikazali z lepimi barvnimi diapozitivi svoje potovanje po Namibiji. Čez teden dni, 17. marca, sta Saša Martelanc in Ivanka Hergold predstavila dve novi knjižni izdaji Mladike, ki sta izšli na isti dan. To sta kratki roman Marka Sosiča, Balerina, Balerina in zbirka pesmi Ivana Tavčarja Ta mala zemlja večnost. Odlomke iz obeh del je brala Matejka Peterlin. Naj samo mimogrede omenimo, da so samo dva dni kasneje, v sredo, 19. marca, v Ricmanjih predstavili še eno knjigo založbe Mladika in sicer zgodovinsko študijo dr. Angela Kosmača z naslovom Ricmanje včeraj in danes. Izdaja kar treh knjig v enem samem tednu je za Mladiko gotovo pravi rekord. Zadnji ponedeljek v marcu je DSI obiskal novi tržaški škof Eugenio Ravignani, ki je udeležencem večera podal velikonočno misel in jim zaželel veselo alelujo.

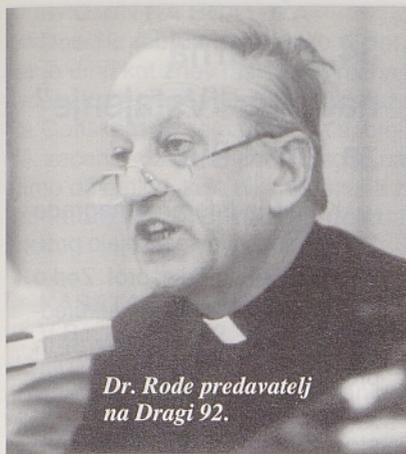
V marcu sta bili v Peterlinovi dvorani tudi dve lepi in zanimivi razstavi. Najprej je Marko Vuk predstavil slikarja Edija Žerjala in odprl razstavo njegovih akvarelov in grafik (razstava je bila v dveh dvoranah), ob koncu meseca pa je neutrudni in priljubljeni fotograf Mario Magajna razstavil svoje posnetke o tržaškem škofu Bellomiju. Prikazal je zares lepo in bogato zbirko in tako počastil spomin priljubljenega tržaškega škofa.

Kongresi Slovenske skupnosti

Slovenska skupnost je imela februarja svoje kongrese. Po sekijskih kongresih je bil goriški pokrajinski kongres 1. februarja v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici. Za pokrajinskega tajnika je bil potrjen Aleš Figelj, za predsednika pa dr. Štefan Bukovec.

Tržaški pokrajinski kongres je bil 15. februarja na Pomorski postaji v Trstu. Na prvi seji pokrajinskega sveta sta bila potrjena odv. Peter Močnik kot tajnik, odv. Jože Škerk pa kot predsednik.

9. deželni kongres SSK je bil 22. in 23. februarja v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici. Medtem ko je bil za tajnika potrjen časnikar Martin Breclj iz Trsta, je bil za novega predsednika izvoljen zdravnik dr. Bernard Špacapan iz Gorice. Za podtajnika je bil potrjen Ivo Jevnikar iz Trsta, za podpredsednika pa izvoljen Marjan Terpin iz Gorice.

Dr. Rode predavatelj na Dragi 92.

DR. FRANC RODE LJUBLJANSKI NADŠKOF

Papež je 5. marca imenoval za novega ljubljanskega nadškofa in metropolita, torej za naslednika dr. Alojzija Šuštarja, ki stopa v pokoj, lazarišta dr. Franca Rodeta, ki je bil zadnja leta v Rimu tajnik Papeškega sveta za kulturo. Dr. Rode, ki se je rodil 23. septembra 1934 v okolici Domžal, je leta 1945 z družino emigriral, živel v Argentini, nato študiral v Parizu, kjer je bil posvečen v duhovnika leta 1960. Leta 1965 se je vrnil v Slovenijo in opravljal več služb do leta 1981, ko so ga poklicali v Rim. Tesne stike pa ves čas vzdržuje ne le z matično Slovenijo, temveč tudi z zamejstvom in zdomstvom. V škofa ga bodo posvetili 6. aprila v ljubljanski stolnici nadškofje Šuštar, Perko in Ambrožič.

BORIS PAHOR V NEMŠČINI

Založba Klett-Cotta iz Stuttgarta je marca izdala nemški prevod romana tržaškega pisatelja Borisa Pahorja *Spopad s pomladjo*. Prevedel ga je Peter Scherber. Roman je izšel z naslovom *Onkraj pekla* so ljudje leta 1958, leta 1978 pa predelan in z novim naslovom. Preveden je bil že v francoščino.

UMRL PROF. DRAGOVAN ŠEPIČ

V Zagrebu je 12. februarja umrl hrvaški zgodovinar prof. Dragovan Šepič. Rodil se je 15. decembra 1907 v Buzetu. Njegova žena je bila Slovenka, pred vojno pa je kot emigrant v Jugoslaviji veliko sodeloval s primorskimi emigranti pri listu *Istra*. Leta 1935 je stopil v jugoslovansko diplomacijo, z njo je bil tudi v begunskih

vladah, nazadnje kot šef kabineta Ivana Šubašića, ko je bil ta predsednik vlade, nato pa zunanji minister. O tem je pisal, sicer kot zgodovinar, v študiji *Vlada Ivana Šubašića* (Zagreb 1983). Vrsto del je posvetil sodobni hrvaški zgodovini, a tudi vprašanju Trsta.

UMETNOST ZA ŽIVLJENJE

Tako bi lahko prevedli naslov skupinske razstave na gradu Sv. Justa v Trstu, ki so jo odprli 15. februarja. Predstavila se je mednarodna skupina, ki se zbira v ateljeju središča Aletti Rimu okoli p. Marka Rupnika. Umetniki iz Rusije, Češke in Romunije so skupno z njim predstavili dela, ki pričajo o duhovnem iskanju in povezovanju krščanskega Vzhoda in Zahoda.

VOLITVE NA KOROŠKEM

Na občinskih volitvah na Koroškem je 9. marca nastopilo 24 samostojnih slovenskih list. Tokrat se taka lista ni predstavila v Celovcu. Kljub temu so liste v skupnem seštevku v šestih letih napredovale od 5.074 na 5.527 glasov. Če bi ne upoštevali Celovca, bi napredek znašal kar 709 glasov. Liste so pridobile 6 svetovalcev, tako da imajo zdaj skupno 56 mandatov.

MUŠIČ V RIŽARNI

V tržaški Rižarni so 12. marca odprli razstavo grafik Zorana Mušiča Nismo zadnji, ki so nastale v 70. letih kot odmev na doživljanje grozot v Dachauu. Deset grafik je slikar poklonil tržaškim muzejem. V katalogu je Marco Coslovich pripravil dolg intervju s slikarjem.

Na praznik sv. Jožefa so v Ricmanjih na lepo obiskanem večeru v Baragovem domu predstavili novo knjigo župnika A. Kosmača.

Razstavo slik in grafik Edija Žerjala v Peterlinovi dvorani je odprl umetnostni zgodovinar Marko Vuk iz Nove Gorice (levo), ob njem slikar Edi Žerjal.

34. literarna nagrada "Vstajenje" za leto 1996

Komisija Literarne nagrade "Vstajenje", ki jo sestavljajo prof. Diomira Fabjan Bajc, prof. Zorko Harej, prof. Martin Jevnikar, urednik Mladike g. Marij Maver in prof. Zora Tavčar, se je sestala dne 25. marca ob 17. uri v prostorih Slovenske prosvete, ul. Donizetti 3, Trst, in pregledala 18 knjig, ki so jih v preteklem letu napisali in izdali zamejski in zdovski pesniki, pisatelji in znanstveniki. Po temeljiti presoji se je soglasno odločila, da podeli Literarno nagrado "Vstajenje" za leto 1996 Stanku Janežiču za pesniško zbirko Večerno žarenje, ki je izšla v Slomškovi založbi v Mariboru. V zbirki je 65 pesmi, ki so razdeljene v šest razdelkov. Zgodovinske razmere so avtorja vrgle v svet, da je postal popotnik sveta, vendar pa se je vrnil, ker ga je priklicala rojstna hiša. Ostal bo zvest zemlji in svetinjam pradedov. V posebnem ciklu se spominja grobišč v Rogu in na Teharjah in prosi Boga, naj izbriše to veliko krivdo oholosti in sovraštva, brate mučence pa prosi, naj odpustijo vsem in podajo roko novim rodovom. V oddelku Domačija opeva domačo vas in Slovenske gorice, njihovo lepoto, način življenja, navade, praznike, vaške ljudi in njihovo čustvovanje. V Janežičevi zbirki je narava v vseh letnih časih lepa in privlačna, čuti jo, z njo živi, v njej uživa nepopisne lepote barv, cvetlic, trav, gozdov, potočkov in dobrih ljudi. V zbirki je zelo odprt in skuša vse razumeti in vse odpustiti.

Trst, 25. marca 1997

Martin Jevnikar

SAMOSPEVI ŠTEFANA MAURIJA

V Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici je 1. marca v okviru koncertne sezone Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel g. Ivan Florjanc predstavil zbirko samospelov Štefana Maurija na besedila Ljubke Šorli. Center Komel jo je izdal lani. Sopranistka Tanja Kuštrin in basist Martin Srebrnič pa sta jih izvedla ob spremljavi Helene Plesničar (klavir) in Aleksandra Ipavca (kontrabas) v skladateljevi prisotnosti.

25. KOROŠKA POJE

Jubilejni koncert pevske revije Koroška poje, ki jo prireja Krščanska kulturna zveza, je 2. marca privabil v Dom glasbe v Celovcu predvsem mladinske skupine. Pozdravni nagovor je imel prof. Jožko Kovačič. Kot gostje o nastopile pevke Veseli pomladi z Opčin.

ANNALES ŠT. 8

Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko in Znanstveno raziskovalno središče RS v Kopru sta konec lanskega leta izdala osmo številko svoje strokovne revije Annales. Na več kot 400 straneh so objavljeni predvsem prispevki s posveta Primorska od Rapalla do Memoranduma, ki je bil maja 1995 v Kopru.

UMRL STANE IVANC

Po dolgi bolezni je februarja umrl 59-letni slovenski časnikar in prevajalec Stane Ivanc. Dolgo je bil urednik priloge Naših razgledov Po svetu, leta 1973 pa je stopil v zunanjepolitično uredništvo Dela. Med drugim je bil dopisnik iz Pariza in Rima. Prevajal je iz francoščine, italijanščine in srbohrvaščine.

90 LET PINA MLAKARJA

Dne 2. marca je praznoval 90-letnico najvidnejši slovenski baletni plešalec in koreograf Pino Mlakar. S tri leta mlajšo ženo in soustvarjalko Pio, ki jo je spoznal leta 1927 v Hamburgu, sta bila deležna številnih javnih čestitk in priznanj.

Že konec lanskega leta pa je v Münchnu izšel v nemščini drugi del njune zgodovine baleta v münchenški operi. Prvi del, ki je obsegal dobo 1650-1860, je izšel leta 1992, drugi pa sega do leta 1967. V tamkajšnji operi sta bila zakonca Mlakar angažirana v letih 1938-54, po vojni je tam začela umetniško pot tudi hčerka Veronika.

UMRL MITJA GREGORAČ

Dne 24. februarja je umrl tenorist Mitja Gregorač. Pokopali so ga v Ljubljani. Rojen je bil 27. decembra 1923 v Metliki.

SPOMIN NA BRATUŽA

Dne 16. februarja je minilo 60 let, kar je umrl kot žrtev fašističnih raznarodovalcev glasbenik Lojze Bratuž. Na Goriškem so se ga večkrat spomnili, začeni z zadušnico v Podgori na samo obletnico, ki je bila povezana z recitalom Lojze Bratuž, nedolžna žrtev.

KASETA D. NOVATA

V Boljuncu so 22. februarja predstavili drugo glasbeno kaseto harmonikarja Denisa Novata s Krmenke. Mladi glasbenik je bil že dvakrat svetovni prvak v diatonični harmoniki ali frajtonerci.

AKAD. CEVC NAGRAJEN

V Narodni galeriji v Ljubljani je predsednik Slovenskega konservatorskega društva Janez Kromar 6. marca izročil prof. dr. akad. Emilijanu Cevcu Steletovo nagrado za življenjsko delo. Slavnostni govornik je bil predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. France Bernik.

S predstavitev dveh novih izvirnih knjig, ki jih je izdala naša založba. Od leve Saša Martelanc, Marko Sosič, Ivan Tavčar in Ivanka Hergold.

JE VEČ DNEVOU KU KLOBAS

Pod tem naslovom je založba Devin iz Trsta izdala knjigo Vesne Guštin Grilanc iz Repna. Podnaslov se glasi: Nekdanje prehrabene navede in recepti tržaškega podeželja. Avtorica je dragoceno gradivo zbrala pri 70 informatorjih, ki jih je obiskala na obeh straneh sedanje državne meje.

28. PRIMORSKA POJE

S koncertoma v Zgoniku in Vipavi se je 7. marca na obeh straneh meje začela 28. revija Primorska poje. Letos bo obsegala 24 koncertov z nastopom kakih 150 zborov. V Zgoniku je v imenu prirediteljev pozdravil predsednik Zveze slovenskih kulturnih društev Ace Mermolja.

MARTIN JEVIKAR

zamejska in zdomska literatura

Ivan Artač: Trubadur z vrtnico

Prof. Ivan Artač, ki se je po vojni naselil na Opčinah pri Trstu, se je uveljavil kot vzgojitelj, publicist, predavatelj in pisec šolskih knjig, ob tem pa je napisal za tri natečaje Prosvetnega društva na Opčinah tri veseloigre in dobil zanje nagrade. To so: **Trubadur z vrtnico**. Veseloigra v treh dejanjih. - **Rdeča črta čez ogrado**. Veseloigra iz openskega življenja v treh dejanjih. - **Pepče se ženi**. Veseloigra v dveh dejanjih.

Drugo in tretjo igro so večkrat uprizorili na Opčinah in drugod, zdaj jih je Artač zbral v prikupno knjigo Trubadur z vrtnico, Trst 1996, in jo izdal v samozaložbi. Uvodno besedo je napisala prof. Nada Pertot. Na koncu vsake igre je Opomba, kjer je navedeno, kdaj je igra nastala, kje so jo uprizorili, kakšen uspeh je doživela, in še nekaj besed o igri sami.

Oglejmo si na kratko posamezne veseloigre. **Trubadur z vrtnico** je bil napisan 1987. leta in ji je komisija prisodila prvo nagrado z utemeljitvijo: "Besedilo je ljudska komedija s pristrčno vsebino in zanimivimi karakterji. Dialog je tekoč, dovolj živ in prijeten. Oblikovanost besedila odlikuje odrsko dovolj učinkovit jezik."

Dejanje se godi okoli leta 1960 na Opčinah, ko po vojni ljudje niso zaupali drug drugemu, povsod so videli

sovražnike, vohune in obveščevalce. V hotelu Diana se znajdeti naenkrat dva bivša Kraševca, trgovec Emilio iz Milana z ženo Fany in John Mili iz Detroita v ZDA. Prvi gre na lov v Bosno, drugi hoče študirati slovensko glasbo. Oba se zdita brivcu Pepiju in trgovskemu potniku Gigiju sumljiva, posebno mladi študent John, čeprav je bil že njegov oče rojen v Ameriki. Vsi Amerikanci so bili tako imenovanim "naprednim Slovencem" sumljivi in prav trgovski potnik in brivec sta bila tipična zastopnika teh slovenskih vodilnih predstavnikov. Od hotelirja Slapnika sta zahtevala, da oba tujca zapodi iz hotela, toda hotelirja zanimajo samo gostje z denarjem. Spor reši neznan tat, ki napade Johna in mu odnese dolarje, vendar ga policija hitro izsleda.

Ob teh zasebnih dogodkih se Turistično društvo pripravlja, da bo Slapniku "podelilo diplomo za odlične hotelske usluge", Gigi pa zbira podpise proti razlastitvam. Vendar hotelirka Barbara pravilno ugotovi: "Vsi so proti razlastitvam, potem pa tisti, ki najbolj kriče, prvi prodajajo zemljo tujcem." Na koncu se na videz vsa nesoglasja poravnajo in komedija se konča v slogu dobre ljudske igre z vrsto porok, ki pa so več ali manj umetno prirejene. Pertotovi se zdi v Uvodni besedi, da komedija "pusti za sabo grenkobo, saj vidimo lahko v njej sebe kot v ogledalu". In še: "Navezanosti na dom, želje po spoznavanju domovine, ki jo je moral Johnov oče zapustiti, dva mladeniča ne marata sprejeti za resnični dejstvi: eden iz lju-

bosumnosti, drugi iz politične omejenosti, ki je bila značilna za naše povojno vzdušje.”

Igra je uspela komedija, dovolj razgibana, čeprav se je pisatelj časovnih in krajevnih razmer samo dotaknil, ker razmere še niso bile zrele za zgodovinsko analizo. Značilno je tudi, da igre niso uprizorili, čeprav so jo nagradili.

Druga igra - **Rdeča črta čez ograde** - je prav tako komedija ali veseloigra v treh dejanjih, ki se godi v začetku tega stoletja na Opčinah. V vas sta prišla inženir Nikola in njegov pomočnik in rišeta načrt za novo železnico od Trsta do Beljaka. Rdeča črta bodoče železnice gre preko openskih ograd, ki so jih predniki s težavo očistili kamenja in si uredili rodovitne njive za krompir, fižol in druge pridelke. V vasi je nastalo razburjenje in vesplošno kričanje, da zemlje ne dajo. Župan in inženir jih nagovarjata, da se cesarski oblasti ne morejo upirati, ker železnico zahteva napredek. Na inženirjevo prigovarjanje so ustanovili Zadrugo oškodovanih posestnikov, ki je dosegla odškodnino. Na Opčinah je tedaj pripeljal tudi tramvaj in prvi avtomobil.

V veseloigri nastopa kopica originalnih vaščanov, ki dopolnjujejo skromno zgodbo, poustvarjajo vaško življenje in pritegujejo zanimanje gledalcev. Pisatelj je dobro zadel nekdanji način življenja in mišljenja, ljudje so resnični in živi, zato je doživela igra več uprizoritev.

Tretja Artačeva igra je veseloigra v dveh dejanjih **Pepče se ženi**. Igra se odvija okrog 1850 v tržaški okolici in gre v glavnem za snubitev nerodnega kmečkoga fanta, ki ga mora oče naučiti, kako naj se obnaša in kaj naj govori. Ko pride na nevestin dom, se skriva v omaro, kar bi bilo skoraj prekrizalo očetove načrte, ker pa so vsi ljudje preprosti in poznajo življenje, se vse srečno izteče.

Prizori so razgibani, zabavni, prepleteni z ljudsko motiviko, vse skupaj pa podano v živem ljudskem jeziku. Osebe so realistično nazorne, prikupne in polne življenjske stvarnosti. Igra je doživela več uprizoritev.

Artač je s temi igrami dokazal, da zna poustvarjati vaško življenje v vsakdanjih, veselih in žalostnih trenutkih.

ocene

razstave

Umetnik Bogdan Grom v Galeriji Tržaške knjigarne

Vsestranski umetnik (slikar, grafik in kipar) Bogdan Grom je imel decembra lani odmevno razstavo v prostorih Galerije Tržaške knjigarne. Naslov razstave je bil *Dialog s Krasom*, na njej pa so bila razstavljeni dela iz tržaškega obdobja 1947-57. Na ogled je bilo 39 skic, risb ali akvarelov, iz katerih se je oglašal Kras s kraškimi vasmi značilnih arhitektur, a tudi s prelestmi narave v različnih letnih časih, od časa do časa pa je zapljuskalo morje, ta neskončnost, ki te vabi v tujino, v tisto daljno Ameriko, v katero se je odpravil tudi Bogdan Grom v zdaj tudi že oddaljenem letu 1957.

Bogdan Grom se je rodil v Devinščini na Proseku blizu Trsta, naslednje leto bo praznoval osemdesetletnico. Njegovo življenje je tako pisano in bogato z dogodki, da se življenjepis bere kakor roman. Pa tudi njegova pripovedovanja, če samo omenim intervju za Primorski dnevnik 24. decembra, so tako zanimiva, da začutiš željo, da bi zvedel še kaj, da bi prodril še globlje. In zdaj smo mogoče dobili nekaj pomembnih odgovorov. Konec lanskega leta je namreč izšla ob-

sežna in z reprodukcijami bogata monografija o umetniku. Knjigo so predstavili v Tržaški knjigarni 13. decembra ob odprtju razstave. Spregovoril je Jože Hudeček, kulturni urednik na TV Slovenije, kitarist Marko Feri pa je ponudil nekaj zlahtne glasbe.

Monografija je pisana v angleščini, tiskana pa v Sloveniji. Z oblikovnega vidika je pravi dosežek tehnike, saj so reprodukcije čudovite. Angleščina spremnih esejev ni nedostopna, mogoče tudi zato ne, ker gre pri nekaterih zapisih za prevode.

Kot zanimivost naj pripomnim, da je izmed 39 razstavljenih del v Tržaški knjigarni kar sedem slik tudi v knjigi.

Naj se povrnem h knjigi. Uredil jo je John DeFazio, arhitekt, profesor na univerzi in likovni kritik, ki je tudi avtor najdaljšega eseja. Ob njem so sodelovali Luciano Perissinotto, likovni kritik za moderno umetnost, umetnik in profesor John Ross, Tržačan Giulio Montenero, likovna kritičarka Tatjana Pregel Kobe in Zoran Kržišnik, oba iz Ljubljane.

Knjigi so priloženi teksti slovenskih avtorjev, vendar v tako skrajšani obliki, da še zdaleč ne morejo biti niti približen prikaz esejev v knjigi.

Kdo je Bogdan Grom in kakšna je njegova umetnost? Na ti dve vprašanji skuša odgovoriti monografija o njem. Po usmeritvi je radikalni eklek-

tik, njegov slog izhaja iz vsebine, ni mu tuja liričnost, a tudi ne futurizem, rad se izraža konstruktivistično, včasih pa prehaja v dadaizem. V knjigi srečamo tudi posrečeno oznako za njegov svojstveni slog: moderen barok.

V Trstu je Grom poznan, ne le zaradi vezi, ki jih ohranja na osebni ravni z ljudmi, ampak tudi zato, ker je marsikatero knjižno ilustracijo pripravil prav tu v času Zavezniške vojaške uprave. Poleg tega je večkrat razstavljal v Trstu, v Galeriji Tržaške knjigarne leta 1986 in 1988, a veliko del iz ameriškega obdobja ne bomo nikoli imeli pri nas. Gre za vsa tista kiparska dela, vodomete, koticke za otroške igre v trgovskih središčih, za vse tiste konstrukcije, ki so nameščene po mestnih trgih ali poslovnih središčih. Amerika je Gromu nudila možnost za tovrstno ustvarjanje, kakor tudi za murales, kar je v naših krajih čisto nemogoče. Gotovo pa je, da je Grom ustvarjal, izhajajoč iz svoje ne le bogate izobrazbe, ampak tudi z mislijo in čustvovanjem, ki mu ju je navdihnil Kras. Sam to rad poudarja, pa tudi pozorni ocenjevalci njegove umetnosti to spoznavajo.

Že listanje samo po knjigi, ki je tako bogato ilustrirana, veliko pripomore pri odkrivanju tega tako raznovrstnega in vsestransko razgledanega

umetnika. Občutek imaš, da je njegova najboljša sposobnost v tem, da razume, kaj je na tisti točki pomembno. Pozna prostor, ga zna urediti, mu dati neko središče in pomen. Posluži se občutljivosti, a dopušča svobodo tudi domišljiji. Zna rabiti različne materiale in je videti suveren prav z vsemi. Mogoče sem se nekoliko bolj razpisala o teh ameriških delih, ker so bila zame novost v sklopu njegovega ustvarjanja, prav gotovo pa si zasluži vso pozornost tudi njegovi akvareli in tako spretno izdelane papirnatne izrezane konstrukcije. Pa kaj bi besede, monografijo je treba vzeti v rokel!

Magda Jevnikar

Tri razstave ob 90-letnici Lojzeta Spacala

Predčasno praznovanje 90-letnice Lojzeta Spacala, umetnik se je namreč rodil 15. junija 1907, je sovpadalo z vsakoletnim obhajanjem Dneva slovenske kulture, in tako smo dobili v treh različnih krajih, v Trstu, Gorici in Špetru, tri razstave velikega mojstra.

Ob tako pomembnem jubileju je morda kdo pričakoval obširno retrospektivo, znašel pa se je, vsaj v tržaškem Kulturnem domu, kjer je bilo slovesno odprtje 6. februarja, pred osemnajstimi slikami, med katerimi je marsikatera nosila letnico 1996. Prvega začudenju pa je sledilo spoznanje, da si pravzaprav lepšega praznovanja umetnik ne more želeli. Retrospektive so pogled nazaj, so obračun opravljene poti, kot bi šlo za zaključek. Spacal pa je ves sredi dela, ustvarjal in živahen, dan za dnem nastajajo nove slike, praznovanje rojstnega dne naj bo torej prilika, da se nam umetnik predstavi z najnovejšimi stvaritvami.

Drug razlog, zaradi katerega bi pregledna razstava mogoče ne imela smisla, je dejstvo, da si temeljito osvetlitev Spacalovega opusa moremo ogledati v Štanjelu, kjer je bogata stalna zbirka nameščena v prenovljenih grajskih sobanah.

Tržaško razstavo sta uredila Franko Vecchiet in Franko Žerjal, prav tako Franko Žerjal je uredil spremni katalog z Vido Bitežnik, govor ob odprtju razstave pa je imel goriški likovni kritik Joško Vetrih.

Za praznično vzdušje je poskrbel harmonikaš Adam Selj z zahtevnima skladbama.

V katalogu je zapisana misel, da je Spacal od vsega začetka zasledoval popolnost. Ta trditev, na prvi pogled skoraj banalna, vsebuje ključ za razumevanje Spacalove umetnosti. Vsi sicer vemo, kje je Spacal črpal motive za svoja dela, marsikomu znana lepota Krasa, za mnoge je kraška arhitektura nekaj izredno zanimivega, a lepota in zanimivost sta našli šele v Spacalu svojega posrednika. Navdihovalo ga je znanje, še vedno ga navdihuje ljubezen, tako čudoviti izdelki pa so tudi in mogoče predvsem sad mojstrstva. Kadar gledamo Spacalovo stvaritev, imamo občutek, da je v njej vse skladno: kompozicija, posamične prvine, snov, s katero se izraža, barve. Včasih so stilizacije bolj poudarjene, drugič spet je avtor krenil v smer abstrakcije, toda vedno ohranja slika svojo pripovednost, svoj žar, svojo čustvenost, očarljivost pravljice in resničnost življenja.

Popolnost, domišljenost ideje in izdelave, občutek za podrobnosti in smisel za celoto, iskanje novega, a zahtevnost sebe - zaradi vsega tega je Spacalova umetnost tako žlahtna.

In čeprav je res, da je velika večina Spacalovih del vezana na kraško okolje, je tudi po drugi strani res, da je to le en del njegove ustvarjalnosti. Slike nam predstavljajo tudi našo zgodovino, ožje slovensko in širše - svetovno, saj je Spacal s svojimi deli opozarjal ne le na lepoto življenja in narave, ampak tudi na bridkost in trpljenje (mislim na njegove talce, na Rižarno, na črni udar v Čilu, na neskončna pokopališča, na tisti rdeči madež sredi kamnite beline).

Listanje po njegovih številnih katalogih ali sprehod med razstavljenimi slikami v Štanjelu je svojevrstno izkustvo - včasih trpko in težko, včasih dražee in omamno. Na koncu pa te prevzame spoznanje, umetnikovo, a po njegovi zaslugi že tudi tvoje: vse hudo prihaja in odhaja, ti pa mu daješ smisel in pomen, in v tem je lepota ustvarjanja, in v tem je lepota bivanja. Umetnost nam pomaga živeti.

V pripravi je še "tržaški" poklon umetniku, in sicer v Muzeju Revoltel-
la.

Magda Jevnikar

Ob zbirki esejev Toma Virka Ujetniki bolečine

Predstavitvi v kratki rubriki knjigo filozofskih esejev, kakršni so **Ujetniki bolečine** Toma Virka, ni lahko. Toda mimo te miselne samopredstavitve tudi ne moremo, posebno potem ko je knjiga dobila Rožančevo nagrado za esejistiko.

Avtor, rojen l. 1960, je literarni kritik, teoretik in esejist, glavni urednik ljubljanske revije **Literatura**. Študiral je primerjalno književnost in germanistiko. Danes je asistent na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo na filozofski fakulteti ljubljanske univerze.

Doslej je objavil dela: **Duhovna zgodovina in literarna veda** (1989), **Postmoderna in "mlada slovenska proza"** (1991), **Kratka zgodovina večnosti** (1993) in **Bela dama v labirintu** (1994).

Že iz naslovov omenjenih del je mogoče sklepati, da ne gre za čistega literarnega teoretika, ampak za filozofsko nadarjenega pisca, ki se mu miselno obzorje ne omejuje na literaturo, ampak išče v smer zadnjih vprašanj.

Dejansko zaznamujejo knjigo teme kakor človekova končnost, trpljenje in smrt. Človek bi rekel, da smo v preddverju krščanstva, tako rekoč v senci njegovega izvirnega greha. Dejansko smo dokaj daleč od njega.

Kakšen je torej avtorjev idejni *Ubi consistam?*

Lahko bi kratko odgovorili, da ga enostavno ni, da preprosto gre za tragično občutje življenja, brez neke zanesljive miselne orientacije.

Naslov zadnjega eseja v knjigi je značilen: *Privid in resničnost ali nezalceljiva rana sveta*.

Avtor zaključuje esej z naslednjim odstavkom:

"Ni naključje, da nam je tisto, kar prinašajo religije, ponujeno kot višja resničnost. To namreč v resnici tudi je. Toda ali je ta resničnost res tista prava, končna resničnost? (...) Višja resničnost, o kateri govorita tako

umetnost kot religije, je (morda res) samo privid, sanje. Toda prav te sanje nam pomagajo, da prenesemo vse trpljenje in (to) nepremostljivo razpoko sveta."

Tako torej Virk.

Takšne duhovne drže ne moremo imenovati drugače kot skepticizem, že na meji nihilizma, kot resignacijo pred skrivnostjo bivajočega.

To je drža, tipična za postmoderno, za katero je govoriti o smislu bivanja prav tako odveč, kot je bilo za marksizem. A da Virku ne bi bili krivični, moramo obenem poudariti, da je njegov postmodernizem nedosleden. Bivanjski horicont mu obvladuje groza smrti, medtem ko v človeku vidi najgloblje jedro v neugasljivi sli po Absolutnem, torej nečem, kar v postmoderni hiši ni najbolj doma. Pri tem je zanimivo, da mu dokaznega gradiva ne bi manjkalo že v naši klasiki, od Cankarja preko Kosovela do Kocbeka, a ti avtorji so spregledani v prid tujim, poleg njih pa še manj prepričljivim piscem lastne generacije.

Gre za pomanjkljiv vpogled v slovenski duhovni prostor, v čemer se kaže značilna poteza generacije, ki je šla skozi marksistično šolo, ki je tradicijo podcenjevala. Podobno rezervo ima bralec do Virkovega gledanja na religiozni dejavnik. Tukaj smo kajpada daleč od banalne marksistične podcenevalnosti, kar se tiče ocenjevanja religije, saj ji Virk priznava primarno mesto v svetu duhovnosti. Pri tem pa mu je krščanstvo ena od religij in ne vidi njegove ne vizijske ne etične edinstvenosti, kaj šele njegovo vlogo v formaciji slovenstva.

Če je mogoče govoriti o kakšnem umanjkanju, je to prav umanjkanje nacionalne razsežnosti. Tako na primer ni niti omenjena bližnja preteklost, čeprav je to bilo petdesetletje svetovnonazorske tiranije, ki je težko legla na slovensko psiho. Takšno abstrahiranje po komaj petih letih svobode je težko razumljivo.

Knjigo, ki ne obsega več kot sto strani, je izdal založnik Mihelač in s tem spet opozoril na svojo nekoč tako dinamično, a zdaj utišano založbo. Oprema pa je po zamisli Jurija Kocbeka.

A.R.

listnica uprave

DAROVI V TISKOVNI SKLAD:

Aleksander Cergol, Trst 65.000 lir; Remo Devetak, Sovodnje 25.000 lir; Sonja Germek, Trst 4.000 lir; Nada Pertot, Trst 15.000 lir; Marijan Pertot, Nabrežina 15.000 lir; Venceslav Legiša, Mavhinje 15.000 lir; Livija Furlan Cotič, Mavhinje 15.000 lir; Terezika Srebrnič, Števerjan 15.000 lir; Stanislav Soban, Trst 35.000 lir; Daniela Žerjal, Opčine 15.000 lir; Marcel Petkovšek, Trst 5.000 lir; Diomira in Drago Bajc, Trst 65.000 lir; Patrizia Krevatin Kovačič, Bazovica 10.000 lir; Peter Franza, Trnovca 15.000 lir; Marija Žgavec, Peč 15.000 lir; Marija Breclj, Sesljan 15.000 lir; Irena in Marino Ferfolja, Doberdob 15.000 lir; Ema Kralj, Trebče 5.000 lir; Maria Grisani, Trst 15.000 lir; Ciril Korsič, Gorica 15.000 lir; Kazimir Humar, Gorica 15.000 lir; Lucijan Drole, Gorica 25.000 lir; Alojz Debelis, Trst 15.000 lir; Josipina Mirošic, Trst 15.000 lir; Zofka Škabar, Repen 5.000 lir; Ivo Kralj, Slivno 15.000 lir; Miro Tavčar, Devin 15.000 lir; Mirka Košuta, Sv. Križ 35.000 lir; Mila Terčon, Sesljan 65.000 lir; Katja Klanjšček, Gorica 15.000 lir; Alenka Terčič, Gorica 15.000 lir; Oskar Simčič, Gorica 15.000 lir; Pavel Zlobec, Milje 25.000 lir; Ela Schart, Nabrežina 50.000 lir; Neva

GLAS

Pod tem naslovom je že lani izšla na 336 straneh knjiga glavnega urednika slovenskih sporedov Avstrijske radiotelevizije v Celovcu Mirka Bogataja. Avtor, ki se je uveljavil tudi kot pisatelj in se je rodil leta 1942, je od leta 1978 v službi na radiu oz. kasneje tudi televiziji. Glas je zgodovina slovenskih sporedov, ki so se začeli 6. januarja 1946.

DVE DOMOVINI

V Ljubljani so 25. februarja predstavili 7. številko revije Inštituta za slovensko izseljenstvo pri Znanstveno raziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti Dve domovini - Two Homelands. V njej je 26 razprav, izmed katerih sta dve prispevala tržaška avtorja Martin Jevnikar in Aleksej Kalc. Glavna urednica je dr. Janja Žitnik.

Fonzari, Tržič 50.000 lir; Branko Slavec, Mačkolje 5.000 lir; Irena Vrtovec, Gorica 25.000 lir; Edoardo Germani, Trst 15.000 lir; Robert Pipan, Mavhinje 15.000 lir; Gostilna Devetak, Sovodnje 65.000 lir; Ivanka Zavadvav, Gorica 5.000 lir; Nadja Slokar Černic, Sovodnje 15.000 lir; Ninko Černic, Doberdob 25.000 lir; Ernesta Tul, Mačkolje 5.000 lir; Irena Srebotnjak, Trst 15.000 lir; Milan Sfiligoj, Videm 15.000 lir; Kranner Martin, Gorica 25.000 lir; Marko Kos, Trst 5.000 lir; Zavod sv. Družine, Gorica 15.000 lir; Ema Škabar, Trebče 5.000 lir; Marija Antonič, Devin 35.000 lir; Mirka Černe Klun, Sesljan 10.000 lir; Zlatka Dora Legiša, Devin 25.000 lir; Jurij Slokar, Trst 65.000 lir; Marjo Zahar, Zatrežec 15.000 lir; Silvana Markuža, Nabrežina 65.000 lir; Benjamin Černic, Sovodnje 15.000 lir; Frida Širca, Nabrežina 5.000 lir; Alfonz Žužek, Mavhinje 15.000 lir; Jožko Bizjak, Trst 15.000 lir; Jožica Breclj, Devin 15.000 lir; Nadja Malalan, Opčine 15.000 lir; Leopoldo Tomazin, Bazovica 15.000 lir; Maria Elsbacher, Pagnacco 15.000 lir; Bruno Sferza, Casale Monferrato 65.000 lir; Štefan Falež, Rim 65.000 lir; Aliver Hrovatin, Opčine 15.000 lir; Emil Devetak, Gorica 15.000 lir; Marija Batagelj, Trst 5.000 lir; Anton Lazar, Števerjan 15.000 lir; Adrijan Pahor, Devin 15.000 lir; Franc Rode, Rim 15.000 lir; Karel Čok, Lonjer 65.000 lir; Adriana Crapesi, Trst 15.000 lir; Herman Jazbec, Nabrežina 15.000 lir; Grazia Gerdol, Trst 15.000 lir; Šolske sestre, Trst 15.000 lir; Serena Repinc, Opčine 15.000 lir; Ottilia Purovel Smotlak, Mačkolje 15.000 lir; Justina Slavec Petaros, Dolina 5.000 lir; Anton Legiša, Trst 25.000 lir; Mirjam Obljubek, Gorica 5.000 lir; Ljudmila Merkuža, Komen, SLO 65.000 lir; Tatjana Rejec, Ljubljana, SLO 15.000 lir; Mitja Bregant, London, Anglija 40.000 lir; Milena Dobovšek, Ljubljana, SLO 20.000 lir; Lojze Burjes, Wickliffe, ZDA 44.800 lir; Bogdan Novak, Toledo, ZDA 4.985 lir; Stojan Kertelj, New York, ZDA 115.000 lir.

DAROVI V SPOMIN:

Družina Artač daruje 50.000 lir v spomin na Viktorijo Maver.

Kristina Podobnik daruje 50.000 lir v spomin na očeta Josipa.

V spomin na rajno gospo Viktorijo Maver daruje družina Martelanc 200.000 lir za Mladiko.

Namesto cvetja na grob Viktorije Zlobec vd. Maver darujeta Magda in Robert Petaros 100.000 lir za Mladiko.

NN daruje 100.000 lir za Mladiko.

Vsem darovalcem prisrčna hvala!

SLOVENSKA AGENCIJA ZA BOLJŠO VOLJO

Kaj pišejo nekateri slovenski politiki

Školjč

Jožefa Školjča se slej ko prej drži očitnik, da je bil proti osamosvojitvi Slovenije. Da bi dokazal naspotno, se je umaknil v svoj vikend v Trenti in začel pisati knjigo Prispevek Skoja (Saveza komunističke omladine Jugoslavije) slovenski osamosvojitvi.

Na vprašanje Čuka, kaj pravi k temu, da se Slovenija posmehuje njegovi kandidaturi za ministra za kulturo in ga primerja z bivšim kulturnim ministrom, krščanskim demokratom dr. Capudrom, evropskim intelektualcem in prevajalcem Dantejeve *Božanske komedije*, je Školjč odgovoril: "Jest bom pej prevedel Orlando Furioso od Ariostota."

Jelinčič

Zmaga Jelinčiča pa spremlja znana oznaka, da je bil vnet obiskovalec cerkva, posebej tistih z umetni-

škimi vrednotami, pa ne, da bi molil v njih. Zato je sklenil v svojo obrambo napisati knjigo Kako sem skrbel za zaščito sakralnih predmetov po Sloveniji, da ne bi prišli v nepoklicane roke.

Na vprašanje Čuka, ali misli tudi literarno izkoristiti svojo udbovsko preteklost, pa je odgovoril, da je to zamisel za prihodnost, a da zdaj čaka, da ga mandatar Drnovšek postavi za notranjega ministra svoje nove vlade.

Na vprašanje, ali misli kot minister odpreti taborišča za duhovnike, pa je odgovoril: "Prvi so gozdovi..."

Potrč

Tudi *Miran Potrč*, bivši predsednik komunistične skupščine, se posveča pisanju, in sicer poezije. Pred izidom je namreč njegova prva pesniška zbirka Enkrat je lušno blo, zdaj pa je tudi.

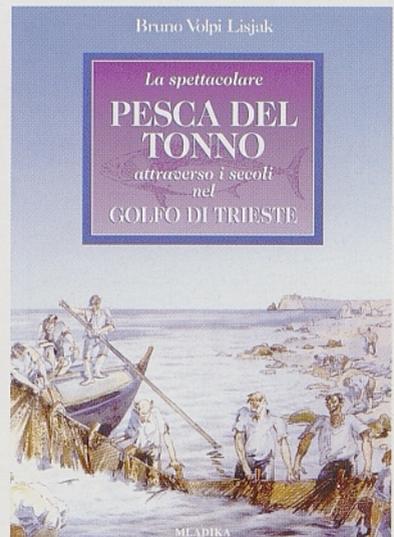
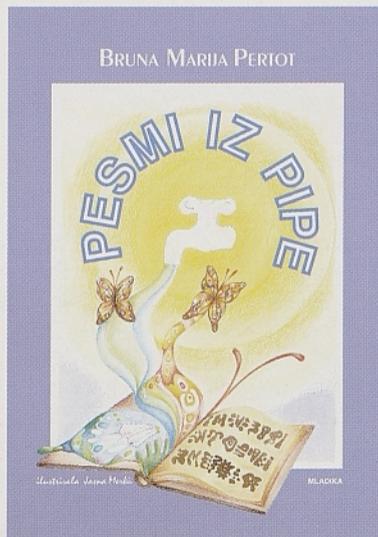
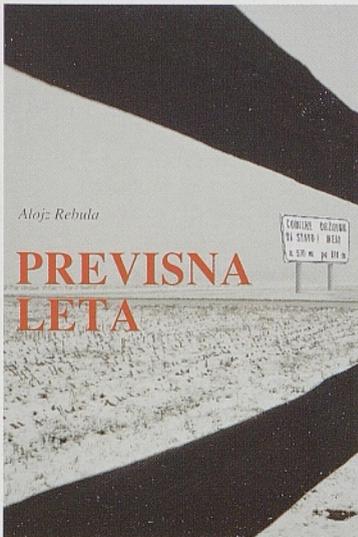
Pucko

Številne bralce si lahko obeta ekonomist *Ciril Pucko*, ki je kot znano s svojim prestopom od krščanskih demokratov k LDS vznemiril Slovenijo. Naslov knjige, ki nastaja v neki zidanci v Slovenskih goricah s sodelovanjem Igorja Bavčarja: Vse o pukanju.

Marjan Podobnik

Med voditelji pomladnih strank menda piše knjigo lider Ljudske stranke *Marjan Podobnik*. Knjiga naj bi vsebovala vse izjave, ki jih je doslej izrekel proti Krščanski demokraciji glede njenega sodelovanja z LDS. Delovni naslov knjige: Načelnost.

Knjige za Vas... in za Vaše prijatelje

..... za smeh in dobro voljo.

– Spoznala sem, da na tem svetu ni nikjer pravice. Niti na sodišču je ni.
– Kaj pa so je zgodilo?
– Ob ločitvi se oba otroka prisodili možu, pa sploh njegova nista.

–o–

– Norec sem bil, velik norec, ko sem se poročil s teboj!
– No, no, norec si bil že prej.

–o–

– Jaz imam pa res srečo!
– Da in kaj se ti je spet posrečilo?

– Tisoč tolarjev sem stavil, da me žena vara.

– In?

– Stavo sem dobil.

–o–

– Danes se mi je sanjalo, da sem bil v rajju.

– Ali sem bila s teboj?

– Saj pravim, da sem bil v rajju?

–o–

– Svojo ženo sem posnel na magnetofonski trak.

– Zakaj pa to?

– Zato, ker jo lahko ustavim, kadar hočem.

–o–

– Ali lahko dokažete, da niste vozili prehitro?

– Lahko gospod sodnik: bil sem ravno na poti k zobozdravniku, da bi mi izdrl tri zobe.

–o–

– Zakaj pa tako blazno hitiš? Saj se boš z avtom kam zaletel.

– Zelo malo bencina imam v rezervoarju, pa bi rad prišel domov, preden mi ga zmanjka.

– Nesi hitro očku očalâ!

Rešitev uganke iz prejšnje številke

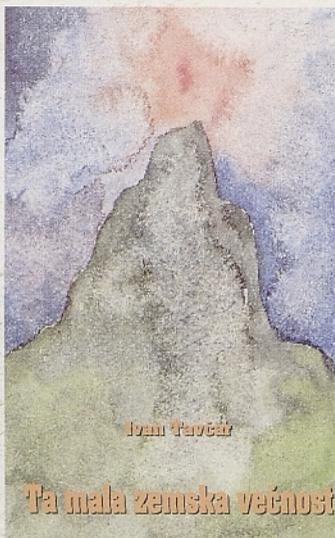
Na naslovnici prejšnje številke Mladike smo objavili zimski posnetek cerkvice na Malem Vinjem vrhu. Žal smo prejeli en sam pravi odgovor, ki nam ga je poslal Jože Perčič iz Trsta. Nagrajen bo s knjižnim darom naše založbe in to že tretjič.

Mogoče bo tokratna uganke, ki je povezana s fotografijo na platnici, nekoliko lažja. Kako se je imenoval tržaški pomol (danes Audace), ki je navdihnil pesnika Dragotina Ketteja, ko je služil v avstrijski vojski v Trstu? Odgovore pošljite na naše uredništvo. Tri pravilne odgovore bomo izžrebali in jih nagradili s knjižnim darom.

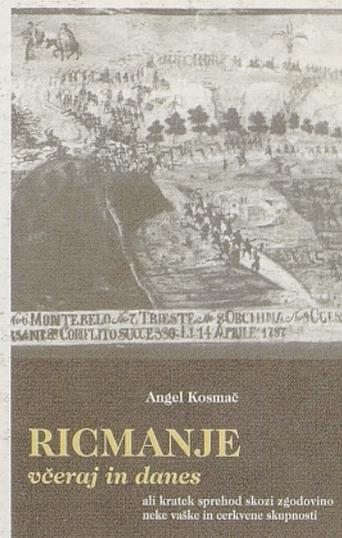
Novo pri založbi Mladika

Marko Sosič
BALERINA, BALERINA

Ivan Tavčar
Ta mala zemlja večnost

Angel Kosmač
RICMANJE
včeraj in danes

ali kratak sprehod skozi zgodovino neke vaske in cerkvene skupnosti

Naročite jih lahko tudi na naši upravi:

Mladika, ulica Donizetti 3, Trst - tel. 040/370846 - fax 040/633307